

Att mäta brottslighetens kostnader

Ett ekonomiskt perspektiv på
brottslighet och brottslighetens
kostnader - särskilt för företag

Förord

Förra året lanserade Svenskt Näringsliv den första studien – någonsin – som kvantifierade de direkta kostnaderna av brottslighet för det breda näringslivet. Den studien fokuserade dock endast på direkta kostnader, exkluderade finans- och försäkringssektorn, och eftersom den byggde på företagens självuppskattningar underskattade den vissa mer svårupptäckbara kostnader, såsom vissa typer av bedrägerier, immaterialrättsliga intrång, och cyberintrång.

De totala kostnaderna av brottsligheten för näringslivet är därför mångfaldigt högre än de 55 miljarder som förra årets studie redovisade för. Av denna anledning har vi bett Erik Lakomaa, som är forskare vid forskningsinstitutet EHFF på Handelshögskolan i Stockholm, ta ett bredare grepp kring brottslighetens kostnader.

Anledningen till att Svenskt Näringsliv beställt denna rapport är inte att ersätta det arbete Polisen, Brottsförebyggande Rådet, Statistiska Centralbyrån, eller andra myndigheter borde göra – utan snarare att belysa de behov som finns på området.

Det är vår starka övertygelse att ekonomiska perspektiv på samhällets brottsproblematik är avgörande för att våra politiska beslutsfattare skall ha ett gott policyunderlag. Först då kan brottspreventiva åtgärder ses som förebyggande investeringar istället för kostnadsposter.

Våra förhoppningar är att denna rapport kan bidra till att svenska myndigheter i större utsträckning anstränger sig för att kvantifiera kostnaderna av brott, och specifikt hur företagen drabbas.

Förutom att belysa de enorma kostnader som orsakas av brottslighet, har denna rapport även granskat riskdagens och regeringens arbete gällande brottslighet, och konstaterar att de politiska prioriteringarna inte hänger samman den faktiska brottsutvecklingen – något som ytterligare belyser behovet av att våra myndigheter blir bättre på att ta fram relevant policyunderlag.

Brottslighetens frammarsch är en av vår tids största samhällshot. Hög tillit, låg korruption, och en välfungerande rättsstat har varit historiska svenska konkurrensfördelar. Vi har inte råd att förlora detta.

Karl Lallerstedt
Ansvarig för säkerhetspolicyfrågor vid Svenskt Näringsliv

Denna rapport är fritt författad av Erik Lakomaa som arbetat självständigt, innehåll skall därför inte tolkas som Svenskt Näringslivs officiella linje.

Innehåll

Sammanfattning, resultat och rekommendationer.....	3
Inledning	5
Delstudie 1: En ekonomisk syn på brottslighet.....	7
Brottslighet utifrån rättsekonomisk forskning	7
Att beräkna kostnader för brott.....	10
Varför är det viktigt att veta vad brotten kostar?.....	10
Kostnader för vem?.....	11
Vilka kostnader räknas?.....	11
Hur fördelar sig brottslighetens kostnader? Nerifrån- och uppifrånmodeller	13
Empiriska estimat av brottslighetens kostnader.....	13
Brott mot företag.....	14
Företag är inte människor - människor är inte företag	14
Forskning om brottslighet riktad mot företag	15
Kostnader för brott mot företag i Sverige.....	16
Hur påverkar brottslighet företag och företagande?.....	17
Går det att mäta brottslighetens kostnader?.....	20
Estimat av kostnader för brott mot företag	21
Olika typer av kostnader för brottslighet	24
Anpassningskostnader och kostnader för brottsprevention	24
Kostnader för oskyldiga personer.....	24
...och för oskyldiga företag.....	25
Hur ska man mäta immateriella kostnader?.....	28
Påverkan på fastighetspriser	28
Påverkan på löner	30
Att skatta kostnader genom att undersöka betalningsvilja.....	30
Brott begångna av företag	32
Problem vid bestämmande av brottslighetens omfattning.....	33
Sammanfattning och rekommendationer	34
Rekommendationer:	36
Delstudie 2. Riksdagsaktivitet och politisk debatt om brottslighet	37
Undersökningen.....	37
Resultat	42
Referenser.....	44
Appendix A: Kategorier	50

Sammanfattning, resultat och rekommendationer

Utan spaning - ingen aning

- Att med precision kunna mäta kostnader för brott är nödvändigt för att kunna bedöma värdet av olika policyåtgärder; utan korrekta estimat föreligger en risk att ineffektiva eller till och med kontraproduktiva åtgärder väljs. Information om brottslighetens kostnader behövs också för att kunna göra jämförelser mellan brott och andra samhällsproblem och för att kunna prioritera mellan olika åtgärder. Slutligen har informationen ett värde i sig då det handlar om stora ekonomiska och politiska värden.
- För att kunna mäta kostnaderna för brottslighet måste man både mäta kostnader för enskilda brott och brottslighetens omfattning.
- Samhällskostnaderna för brottslighet är betydande, internationella studier har skattat kostnader till mellan 2,7 och 10 procent av BNP.

Som man frågar får man svar

- Olika metoder för att mäta eller beräkna kostnader för brott ger olika resultat. Den beräknade kostnaden beror på *vilka* kostnadslag som tas med (direkta, indirekta, immateriella), *vilkas* kostnader som tas med och *vilka* brott som tas med. Företag skiljer sig här i viktiga avseenden från privatpersoner genom att de inte kan lida, de mer sällan drabbas av riktade brott, och genom att de genom de ser brottslighet som en kostnad bland andra – något som i sin tur påverkar benägenheten att anmäla brott.
- Eftersom privatpersoners och företags kostnader för brott är av olika karaktär, och de drabbas av olika typer av brott, riskerar studier som inte estimerar kostnader separat för dessa båda grupper att ge felaktiga estimat. Generaliseringar från företagsdata till hela populationen ger felaktiga estimat, liksom det omvända.

Vad kostar brottsligheten företagen?

- Det finns endast ett fåtal tidigare studier som rör omfattning av och kostnader för brott som drabbar företag. De estimat som återfinns i tidigare internationella undersökningar skiljer sig kraftigt åt – även när de gäller samma land.
- På grund av metod och urval finns dessutom en risk att tidigare studier underskattat kostnaderna för denna brottslighet.
- Inkluderas inte kostnader för ”indirekt myndighetsutövning”, exempelvis ålägganden att bevaka eller kontrollera kunder i syfte att undvika brott, i kostnaderna för brottslighet riskerar det både att leda till att man underskattar företags kostnader för brott och gör felaktiga policyval. Detsamma gäller kostnader som orsakas av försämrad IT-säkerhet, (exempelvis genom att upptäckta säkerhetsluckor inte åtgärdas). Detta är kostnader som kan vara betydande och som huvudsakligen drabbar företag.

- HUI har på uppdrag av Svenskt Näringsliv skattat företagens kostnader för brottslighet till 55 miljarder, den siffran är sannolikt för låg. Den innefattar exempelvis inte alla företagstyper och flera kostnadslag är inte inräknade. Inte minst genom att HIU inte inkluderar indirekta kostnader och kostnader för att undvika brott kan kostnaderna komma att påtagligt underskattas.

Diskuterar politikerna rätt saker?

- En genomgång av riksdagsdebatter och motioner under perioden 1977–2017 visar att det inte finns något generellt samband mellan anmälda brott och vad som tas upp i riksdagen. Resultaten påverkas inte av om det är valår eller av vilken politisk majoritet som styr.
- För enstaka brottskategorier (rån och trafficking) finns dock signifikant samband mellan anmälningar och riksdagsaktivitet.
- Andra faktorer än faktisk brottslighet kan antas styra vad som politikerna tar upp. Sådana faktorer kan exempelvis vara brottskategorier som uppmärksammas i media eller enskilda spektakulära händelser.
- Många mängd- och vardagsbrott (skadegörelse, inbrott, bedrägerier m m) förekommer endast i begränsad utsträckning i motioner och riksdagsdebatter.
- I den mån brottsbekämpningsinsatser påverkas av vad politiker signalerar är viktigt, och om prioriteringarna i aktiviteten i riksdagen får genomslag i styrdokument och budgetfrågor riskerar detta att leda till att andra brott än de som orsakar de största kostnaderna för samhället prioriteras.

Vad bör man göra?

- Det finns behov av att i den officiella statistiken särskilja brott begångna mot företag och enskilda, det är också enkelt uppnått med skilda brottskoder.
- Det finns behov av bättre data över företags faktiska brottsutsatthet; eftersom företags anmälningsbenägenhet för flera vanliga brottstyper kan förväntas vara låg bör systematiska enkätundersökningar (motsvarande NTU) genomföras även med företag.
- För att kostnader för brottsbekämpning inte oproportionerligt ska drabbar företag bör metoder i form av krav på ”indirekt myndighetsutövning” – exempelvis krav på kontroll av kunder undvikas. Om sådana ändå används är det viktigt att se till att de inte blir en extraskatt på företagande. Även säkerhetsminskande brottsbekämpningsåtgärder bör undvikas. Används sådana av myndigheter bör strikt ansvar, och full ersättning för skador gälla.

Inledning

Att tillförlitligt kunna mäta kostnader för brottslighet är viktigt av flera skäl, inte minst för att kunna avgöra om olika åtgärder mot brottslighet är kostnadseffektiva. Utan att veta kostnaderna är det svårt att göra nytto-kostnadsanalyser av olika interventioner.

Kunskap om brottslighetens kostnader möjliggör även jämförelser av skadeverkningar av olika typer av brott, liksom jämförelser mellan brott och andra samhällsproblem. Dessa kunskaper kan i sin tur användas av politiker för att prioritera mellan olika åtgärder. Vidare är brottslighetens kostnader av en sådan omfattning att de i sig är intressanta. Anderson (2012) fann exempelvis i sin studie att brottslighetens kostnader motsvarande 10 procent av BNP i USA. Det skulle direkt omräknat till svenska förhållanden innebära cirka 450 miljarder kronor; motsvarande 10 gånger hela rättsväsendets kostnader. Det är givetvis inte möjligt att göra sådana direkta jämförelser mellan länder men skattningen visar på att brottslighetens kostnader kan vara betydande.

Som Wiksamasetra m fl (2015) konstaterat är det emellertid en utmaning att beräkna kostnaderna för brottslighet som en följd av bristande tillgänglighet på data, svårigheter att mäta verklig incidens av brottslighet och att mäta långsiktiga kostnader för brottsligheten. Det är också, kanske som en följd av detta, ett område som åtminstone i förhållande till den politiska uppmärksamhet brottslighet har i nästan alla länder, och i förhållande till dess ekonomiska betydelse, endast varit föremål för begränsad forskning. Det gäller även Sverige. Brottsförebyggande rådet (Brå) undersökte 2017 forskningsläget inom området (Brottsförebyggande Rådet 2017). Brås rapport är inte uttömmande men innehåller referenser och metodbeskrivningar som är till nytta för den som vill fördjupa sig i ämnet. Brå finner att det saknas svenska systematiska analyser av brottslighetens kostnader (Brottsförebyggande Rådet 2017 s 9), men att det finns internationella sådana. Antalet är dock begränsat.

Wiksamasetra m fl (2015) gick igenom alla publicerade studier om brottslighetens kostnader och fann 21 stycken som på något sätt försökt kvantifiera dessa. Av dessa var sju från USA, 6 från Storbritannien, fem från Australien och en vardera från Polen, Kanada och Nya Zeeland. De studier som finns skiljer sig åt genom vilka kostnader som inkluderas, (direkta kostnader, indirekta, immateriella), vilka brottstyper som omfattas och om endast anmälda eller även oregistrerade brott ingår. Studierna skiljer sig också åt genom vilkas kostnader som räknas, endast för enskilda, för staten eller för hela samhället. De skiljer sig också genom att de använder olika metoder för att estimerar omfattning av brott respektive kostnader.

I denna rapport kommer jag i den första av två delstudier att gå igenom dessa olika alternativa sätt att studera kostnader för brottslighet. Jag kommer att koncentrera mig på den nationalekonomiska forskningen, där ofta de metodmässigt mest rigorösa studierna återfinns. Värdet av nationalekonomisk forskning är också något som Brå pekar på och de efterlyser forskning där inte bara kriminologer, utan även sociologer och nationalekonomer (Brottsförebyggande Rådet 2017 s 11).

Jag kommer också att särskilt att lyfta fram studier som rör kostnader för brottslighet för företag. Detta är ett område som fått mycket liten uppmärksamhet. Som en följd av de stora värden som berörs är det emellertid ett angeläget forskningsområde.

Jag kommer också att behandla hur man inom rättsekonomi och public choice, underdiscipliner inom nationalekonomin, ser på brottslighet som ekonomisk aktivitet. Detta är ett perspektiv som kan bidra till ökad förståelse för hur brottslingar resonerar och därmed även hur man kan agera för att kunna vidta effektiva åtgärder mot brott.

Slutligen kommer jag att diskutera hur man bör gå till väga för göra tillförlitliga mätningar av kostnader orsakade av brottslighet, samt att ge rekommendationer om åtgärder.

I den andra delstudien undersöker jag med hjälp av ett omfattande dataset över motioner och riksdagsdebatter från perioden 1975-2017 om de brottstyper som tas upp i riksdagen överensstämmer med de som verkligen sker (mätt som anmälda brott). Detta är relevant eftersom de brottstyper som politikerna tar upp sannolikt är de som prioriteras i brottsbekämpningen. Studien visar dock närmast på en frånvaro av samband mellan faktiska brott och politikeruppmärksamhet. Vidare tas sällan "vardagsbrottslighet" eller typer av brott som drabbar företag upp i riksdagen.

Delstudie 1:

En ekonomisk syn på brottslighet

Brottslighet utifrån rättsekonomisk forskning

Att se på brottslighet som en aktivitet som andra och använda ekonomiska verktyg för att analysera fick sitt genombrott under 1960- och 70-talet då forskare vid Chicago-universitetet som Guido Calabresi (1961), Ronald Coase (1960), Gary Becker (1968, 1974) och Richard Posner (1973) utvecklade det rättsekonomiska fältet.

Becker beskriver i sin Nobelföreläsning hur han själv fick inspiration till att skriva om detta då han var sen till en muntlig tentamen han skulle hålla på Columbia-universitetet i New York. Parkeringsplatser var svåra att finna och han berättar hur han vägde risken för att parkera på gatan, och riskera en parkeringsbot, mot att parkera på en parkeringsplats längre bort, och behöva betala för parkeringen och gå en längre sträcka (och möjligen inte hinna i tid till tentan). Han insåg, berättar han, på vägen från att ha parkerat på gatan, att kommunen sannolikt resonerat likadant som han själv när de bestämde hur höga parkeringsavgifter och p-böter skulle vara (Becker 1993).

Att även brottslingar agerar rationellt och svarar på incitament är emellertid inget nytt, det är idéer som återfinns även hos Beccaria (1764/2009) och Bentham (1780/1996). Det rättsekonomer och forskare inom public choice som Becker (1974) fört in är att se beslut om att begå brott som handlingar som kan analyseras med samma metoder som andra typer av handlingar. Man kan även använda dessa metoder för att förstå varför brott som uppfattas som olika allvarliga har samma påföljder eller varför ett brott som många menar är mindre allvarligt straffas hårdare än ett mer allvarligt.

För att förstå detta kan man jämföra kostnader för olika typer av brott. Vi kan först tänka oss en universitetsstudent som blir så missnöjd med sitt tentaresultat att han på vägen ut ger första bästa medstudent en rejäl snyting. Studenten skulle, om vederbörande blir dömd, sannolikt som tidigare ostraffad få en påföljd om 30 dagsböter för ringa misshandel. Eftersom studentens inkomst är obefintlig skulle sannolikt den lägsta dagsboten 50 kronor utdömas, för en total bötessumma om 1 500 kronor.

Vi kan även tänka oss att en annan student på vägen hem från universitetet stoppas i en av polisens hastighetskontroller där det konstaterats att han kört 82 kilometer i timmen på en 70-sträcka. Han får då en bot på 2 400 kronor.

Betyder detta att den som slog begick ett mindre allvarligt brott än den som körde för fort? Det är det få som skulle mena. Hur kommer det då sig att boten, det vill säga straffet, blev högre i det första fallet?

Ser man brottslighet som en ekonomisk aktivitet kan man enklare förstå detta. För att man ska begå en handling (brottslig eller ej) måste man anse att det förväntade värdet av handlingen överstiger den förväntade kostnaden. Den förväntade kostnaden är emellertid inte det samma som det straff som man får om man döms utan straffet gånger sannolikheten att man döms. För att man ska kunna dömas måste först brottet upptäckas, någon måste anmäla det, sedan måste det utredas och åtal väckas.

Därefter dömer domstolen – och det behöver inte (även om det i objektiv mening) har begåtts ett brott, bli en fällande dom – domstolen måste ju också finna att det är bevisat att den åtalade verkligen är skyldig till brottet. Detta kan beskrivas som:

$$\text{Intäkt från brott} > P(\text{upptäckt}) * P(\text{anmäld}) * P(\text{utreds}) * P(\text{åtalad}) * P(\text{dömd}) * \text{”straff”}$$

Intäkten ska där ses som nettointäkten, det vill säga intäkten från brottet (exempelvis byte från en stöld) minus eventuella kostnader för att genomföra brottet (exempelvis kostnaden för inbrottsverktyg).

I fallet med misshandeln är sannolikheten att brottet skulle upptäckas i princip 100 procent, likaså att det skulle anmälas (av brottsoffret eller av någon som såg misshandeln ske). Däremot är det inte säkert att brottet utreds, många utredningar läggs ner utan att några utredningsåtgärder görs, låt oss säga att sannolikheten för att en anmälan om detta leder till utredning är 70 procent och att det är 70 procent sannolikhet att utredningen leder till åtal. Slutligen kommer sannolikheten för en fällande som i rätten. Här kan man tänka sig sannolikheten är 80 procent, det kan finnas exkulperande omständigheter eller tvivel om den åtalades skuld. Tillsammans ger detta en sannolikhet för fällande dom om $1 * 0,7 * 0,7 * 0,8 = 0,392$, eller 39 procent. Väntevärdet av straffet blir då 1500 kronor (boten) gånger 0,39 (sannolikheten för att få en bot) lika med 585 kronor. Allt annat lika måste studenten värdera brottet till mer än 585 kronor för att straffet ska fungera som avskräckning. De flesta av oss sätter ett värde i att följa lagen, och skulle även om vi var säkra på att undvika straff avstå ifrån att slå till andra för att avreagera oss.

I fallet med fortkörningen kan man istället anta följande sannolikheter: Sannolikheten att en given fortkörning upptäcks är mycket låg och få kommer att anmälas av andra än poliser som har hastighetskontroller, låt oss anta att den är 1 på 10 000. Däremot kommer en upptäckt fortkörning i princip alltid att rapporteras. I de fall boten inte accepteras på plats finns heller sällan några förmildrande omständigheter som domstolarna accepterar i dylika fall. Låt oss säga att sannolikheten att fortkörningen utreds, åtalas liksom att den åtalade döms alla är 95 procent. Det ger att sannolikheten att straffas blir 0,009 procent och väntevärdet av straffet 21 kronor. Fortkörningen behöver sålunda bara värderas så högt för att straffet inte ska bli avskräckande. Att få en fortkörningsbot innebär för de flesta inte heller något socialt stigma eller några försämrade karriärmöjligheter, vilket en misshandelsdom skulle innebära. Dessa kostnader ska därför också läggas till kostnaden för brottet – och de kan vara avsevärt högre än kostnaderna för böterna.

För studentens granne, som ägnat sig åt kriminalitet sedan tidiga tonår och som är med ett gäng skulle däremot ett utdelat slag mot en förbipasserande knappast skada dennes rykte ytterligare. Kanske skulle en oprovocerad misshandel i hans fall till och med leda till ökad status i gänget.

En faktor man behöver ta hänsyn till är dock att inte alla brott drivs av rationella kalkyler, en del brott begås i affekt, av personer med psykisk sjukdom eller under rus. Den som i berusat tillstånd börjar slåss med en dörrvakt eller kör in i en lyktstolpe kommer normalt inte göra en kalkyl över risken att bli lagförd först.

Vidare bör man även ta hänsyn till att brott även begås av personer som inte kan straffas, exempelvis personer under 15 år. Genom den konsumtionsprincip som tillämpas vid bestämmande av påföljd i Sverige (eller genom så kallad förundersökningsbegränsning det vill säga att utredningen läggs ner då den inte

kan väntas leda till att straffet påverkas om den misstänkte skulle dömas för brottet), kan också marginalkostnaden för en person som redan begått en stor mängd brott bli nära noll, enär ytterligare ett inte kommer att riskera leda till ytterligare påföljd vid en dom. Däremot ska läggas att risken för upptäckt och anmälan rimligen påverkas kan öka med antalet begångna brott.

Av detta följer att olika åtgärder mot brott kan påverka kalkylen på olika sätt. Vissa åtgärder gör brottet svårare att genomföra och minskar därför intäktssidan – till sådana hör att låsa in attraktiva varor eller ha slutna system för hantering av kontanter.

Andra kan öka risken att för upptäckt exempelvis larm eller bevakning med väktare, eller patrullerade polis. Om brott utreds är däremot i huvudsak en fråga som bestäms inom polismyndigheten och är svår för utomstående att påverka. Däremot kan exempelvis förekomst av vittnen påverka om en utredning blir framgångsrik.

Av detta följer dock att om en variabel, exempelvis sannolikheten för att brottet utreds antar värdet noll kommer ett aldrig så långt fängelsestraff eller aldrig så höga böter att verka avskräckande. Detsamma gäller förstås även om brottet aldrig upptäcks eller anmäls. Däremot kan förstås fängelsestraff även i de fall de inte verkar avskräckande för ett visst brott bidra till minskad brottslighet genom att den som sitter i fängelse inte samtidigt kan begå nya brott.

Att beräkna kostnader för brott

Varför är det viktigt att veta vad brotten kostar?

För att kunna beräkna brottslighetens kostnader måste man först bestämma vad kostnaderna för olika brott är samt stor brottsligheten är.

Osäkra eller felaktiga estimat kan leda till att ineffektiva, eller till och med kontra-produktiva, åtgärder för att förebygga eller bekämpa brott, vidtas. De kan också leda till felaktiga politiska prioriteringar. Att man kostnadssätter olika åtgärder och med så kallad kostnadsnyttoanalys (Cost-benefit analysis) jämför kostnader med nyttor är inte ovanligt, och ett standardförfarande vid exempelvis investeringar i infrastruktur. De används däremot mer sällan inför införande av brottsbekämpningsåtgärder. Att det är ovanliga innebär inte att exempel saknas.

Brå (2017) redovisar exempelvis i en rad exempel hur kostnadsnyttokalkyler kan användas för att utvärdera insatser mot brott, både sådana där nyttorna överstigit kostnaderna och sådana där kostnaderna varit större än nyttan. Exempel på projekt som när man tagit hänsyn till kostnader för insatsen och för de brott som påverkas (eller antas påverkas) gett negativa värden återfinns bland annat hos Welsh med flera (2015). De undersökte effekter av sju olika kameraövervakningsprojekt. Sju av dessa fick nytto-kostnadskvoten noll, ett fick 0,67 och ett 1,24 (författarna menade dock det sistnämnda kunde ha berott på att man inte kontrollerade för andra samtidiga interventioner som förbättrad gatubelysning). Att kvoten blev noll i fem av de sju fallen berodde på att kamerorna inte hade någon effekt på brottsligheten, därmed innebär de inte heller någon reducerad kostnad. Att kvoten blev låg i de två övriga fallen – där man fann en påverkan på brottslighet – förklaras med att de brott som förhindrades var sådana som genererade relativt låga kostnader (Brottsförebyggande rådet 2017 s 65)

Brå tar även upp skattningar av effekter av förbättrad gatubelysning. Painter och Farrington (2001) beräknade där nyttokostnadskvoterna till 6,2 respektive 2,4. Denna typ av kalkyler kan bli missvisande om en kostnadspost inte tas med och exemplen ovan kan användas för att illustrera detta. I fallen med kameraövervakning tas exempelvis inte den kostnad det innebär att bli övervakad. Det är en typisk svår-uppskattad skada – och är olika stor för olika personer – men den kan inte sättas till noll.¹ Någon integritetsskadekostnad finns däremot inte vid förbättrad belysning (man skulle däremot kunna tänka sig att belysning har andra fördelar - de flesta belysningsinstallationer har ju andra syften än att bekämpa brott och skulle finnas där även om påverkan på brott var noll.² Det innebär också att en jämförelse mellan de aktuella interventionerna här skulle leda till att ännu större skillnader om man tog hänsyn till denna kostnad. Brå pekar också på att nytto-kostnadskvoten i fallet med gatubelysningen det första året hade blivit 121 respektive 54 om kostnaderna för belysningen periodiserats över dess väntade livslängd istället för att kostnadsföras

¹ Man skulle kunna använda skadestånd som utdömts i fall där lagstridig övervakning skett som proxy. Det går också att genom experimentella metoder undersöka betalningsvilja för att undvika övervakning.

² Däremot kan en gatlykta som exempelvis lyser in i någons sovrum på natten innebära en olägenhet och därmed en kostnad.

första året (Brottsförebyggande rådet 2017). Detta illustrerar väl att relativt små ändringar av antaganden eller beräkningsmetoder kan få stor påverkan om hur en åtgärd värderas, och därmed behovet av noggrannhet och transparens.

Kostnader för vem?

Ur ett politiskt perspektiv har det också betydelse vem som betalar för en viss insats. Jämför man en insats som betalas av staten (exempelvis polis), med en som betalas av kommunen (gatubelysning) och en som betalas av en enskild (exempelvis ett villalarm) kan man, beroende på vems kostnader man utgår ifrån – även om den totala samhällskostnaden är densamma – få olika utfall. En åtgärd som har begränsad effekt på brottslighet kan exempelvis framstå som önskvärd från statens perspektiv om det är enskilda som bär kostnaderna. På motsvarande sätt kan en åtgärd som finansieras via skattsedeln framstå som lönsam för en enskild person även om den inte skulle göra det om vederbörande fått stå för hela kostnaden själv eller om man räknat in den totala kostnaden för skattebetalarna. Olika gruppers intressen kan också stå i motsatsställning – ett brott som inte anmäls leder till minskade kostnader för rättsväsendet, men det kan samtidigt leda till att fler drabbas genom att brottslingen har möjlighet att fortsätta begå brott.

Jämförelsen mellan studierna visar även att resultaten kan drivas både av förändringar i täljare och nämnare och att det därför är viktigt att både estimerar nyttor och kostnader med korrekta och rättvisande metoder, och att man inkluderar även svårsmätta kostnader.

Nyttan bestäms ju som kostnaden per brott gånger antalet förhindrade brott. Samma effekt kan nås genom att man lyckas förhindra få brott som har höga kostnader, eller att man förhindrar många brott där kostnaden av varje brott är låg.

Vilka kostnader räknas?

Exemplen är som beskrivet beroende på hur man beräknar kostnader och estimerar omfattning av brottslighet. Enligt Anderson (2012) är brottslighetens kostnader ”alla kostnader som inte hade funnits i frånvaro av det illegala beteendet” (Anderson 2012 s 5)³. Dessa kostnader kan delas in i direkta kostnader och indirekta kostnader (som tillsammans utgör materiella kostnader) och immateriella kostnader.

Direkta omfattar sådant som förlorad eller skadad egendom och kostnader för sjukvård. Direkta kostnader är ofta lätta att estimeras. Vid ett inbrott i en bil kanske det blir skador på rutan som måste ersättas. Dessa är lätta att bestämma eftersom det finns en marknad för byte av bilrutor.

Om det istället handlar om en misshandel blir det svårare. De direkta kostnaderna kan bli små. Är skadorna inte så allvarliga att det krävs sjukhusvård är de kanske till och med noll. Skulle man då mäta kostnader för brottsligheten med endast direkta kostnader, och styra prioritering av åtgärder med utgångspunkt i dessa, skulle bilinbrott räknas som ett mer prioriteringsvärt brott än misshandel.

Ett brott kan även orsaka indirekta kostnader, den drabbade kan behöva lägga tid på att anmäla, kontakta försäkringsbolag och köra bilen till verkstaden för reparation etc.

³ Andersons (2012) definition är dock, även om den är en möjlig utgångspunkt, i vissa avseenden problematisk då den räknar in sådant som är accepterade kostnader för vanliga affärsmodeller – exempelvis att ha kassor i butiker eller koder på betalkort. Att det finns lös på dörrar skulle kunna räknas som en kostnad av brottslighet.

Dessa är inte lika lätta att estimeras. Man skulle kunna använda den drabbades timlön men det är ett oprecist mått.

Man skulle kunna lägga till kostnader för fysiska skador, exempelvis en skadad arm eller öga. För dessa finns ofta godtagbara kostnadsestimat, eftersom sådana skador kan uppkomma av andra skäl än brott och värderas av exempelvis försäkringsbolag vid beräkning av invaliditetsersättning.

Kostnader som smärta, rädsla eller förlorad livskvalitet är svåra att mäta, då det inte finns några marknadspriser för sådant, där brukar man istället använda metoder som bygger på avslöjade preferenser (revealed preferences) eller betalningsvilja (willingness to pay).

Kostnader kan även ses ur olika perspektiv, från brottsoffrets (och handlar då om sådant som förstörd eller stulen egendom, sjukvårdskostnader, sveda och värk, och förlorad produktivitet), från statens (kostnader för polis, domstolar, fängelser) och från samhällets (som skattebetalare, kostnader för rättsapparaten för personer som inte begår brott).

Glaubitz m fl (2016) räknar in kostnader för säkerhetsteknik i direkta privata kostnader. Dessa kan annars ses som en särskild kategori eftersom det inte är en direkt kostnad av brottet utan en kostnad som kommer av förekomsten av brott i allmänhet, vidare menar Cohen (2005) att man i brottslighetens kostnad även kan räkna in produktivitetsförluster som kommer av att dömda brottslingar sitter på anstalt istället för att arbeta, däremot inte det lidande som anstaltsvistelsen orsakar brottslingen, men gör inte detta i sina kalkyler. Tonry (2015) menar emellertid att det inte är rimligt att exkludera kostnader av brottslighet som drabbar brottslingen själv eller dennes anhöriga (i form av juridiska kostnader, sämre möjligheter på arbetsmarknaden, förlorade arbetsinkomster – under tiden på anstalt eller efteråt - eller psykiska påfrestningar för anhöriga). Även dessa kostnader, menar Tonry, bör tas med när man beräknar kostnader för brott. Att det är brottslingen själv som orsakat dem är där irrelevant då man i nytto-kostnadskalkyler inom hälsoekonomin inte skulle exkludera kostnader för individer som ådragit sig sjukdom genom egen förskyllan (exempelvis genom tobaksrökning).

Effekten av att ta med denna typ av kostnader blir att kostnader för brottslighet ökar, vilket samtidigt innebär att fler åtgärdsprogram mot brottslighet – allt annat lika – kommer att framstå som mer effektiva (och få en högre nytto-kostnadskvot) relativt andra program. Detta kan bli problematiskt om det åstadkommit genom att ökade kostnader för brottsoffret vägs upp av minskade kostnader för brottslingen.

Brå tar även upp att brottslighet kan ha ett positivt värde, genom att skapa en marknad för säkerhetsföretag, detta resonemang bortser dock från alternativkostnaden, de pengar som spenderas på exempelvis larm och väktare skulle ju (till en del åtminstone, larm och väktare kan ju vara till nytta till annat än att stoppa brott) ha spenderats på något annat i frånvaro av brottslighet.

Däremot skulle man kunna hävda att den som tillhandahåller något som är efterfrågat men inte lagligt att tillhandahålla i vissa fall bidrar till BNP. Brå hänvisar även till sociologen Durkheims teori (Durkheim 2014) teori om att samhällssolidariteten stärks av att brottslingar bestraffas, något som också skulle räknas som ett värde. Jag kommer emellertid att bortse från denna typ av effekter i denna rapport.

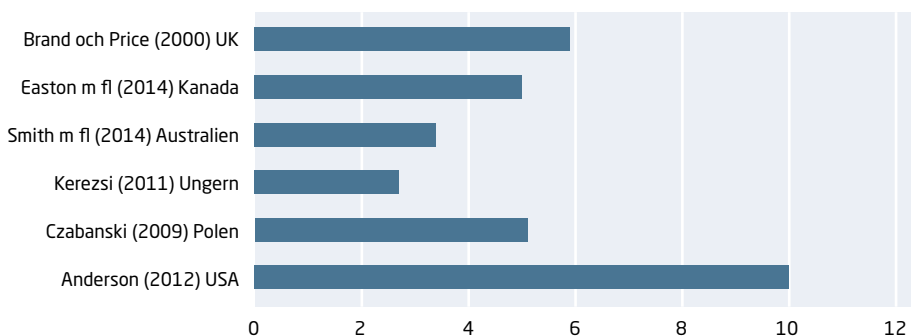
Hur fördelar sig brottslighetens kostnader? Nerifrån- och uppifrånmodeller

För att beräkna kostnader för brottslighet använder man inom forskningen modeller som kan kallas uppifrån- respektive nerifrån-modeller. Nerifrånmodeller bygger på att man försöker skatta varje kostnad, för varje brott, för sig och sedan summerar dessa kostnader. Uppifrånmodeller går ut på att man skattar totala kostnader för brottslighet, men inte identifierar kostnaderna för enskilda brott. I teorin ska dessa ge samma utfall. Det gör de emellertid inte alltid. Olika metoder för att skatta kostnader – framförallt indirekta och immateriella – leder ofta till stora variationer i utfall.⁴ I vissa undersökningar har de immateriella kostnaderna för vissa brottstyper (särskilt spektakulära sådana, som mord eller våldtäkt) kommit att bli så höga mycket små variationer i brottsfrekvensen för dessa brott kan ge stor påverkan på den totala kostnaden för brottsligheten. Om en brottsbekämpande insats framstår som lyckad eller misslyckad kan därmed också avgöras av enstaka brott och när dessa inträffar. Ett dubbelmord som inträffar på nyårsafton istället för på nyårsdagen, eller omvänt, kan förvandla ett helt misslyckat brottsbekämpningsprogram till lyckat eller tvärtom.⁵

Empiriska estimat av brottslighetens kostnader

Brand och Price (2000) har undersökt hur kostnaderna för brott fördelar sig för våldsbrott och egendomsbrott i Storbritannien. De finner att den största kostnaden är den för stulen eller förstörd egendom, vilket svarar för 31 procent av de totala kostnaderna, fysiska och psykiska skador på brottsoffer, 30 procent, följt av rätts-systemet (inklusive polisen) vilket svarar för 19 procent, kostnader för säkerhetsåtgärder (8 procent), produktionsbortfall (5 procent), sjukvårdskostnader (2 procent) och administration av försäkringsfrågor (1 procent). De har också beräknat, kostnader per brottskategori. Där är våldsbrott den största med 28 procent av totalen, följt av bedrägerier och förfalskningar (23 procent), brott mot företag eller offentlig sektor (15 procent), trafikbrott (5 procent), sexualbrott och rån (4 procent vardera), och övriga brott (omfattande hot, skadegörelse och övriga stölder) 7 procent.

Figur 1. Totala kostnader för brottslighet enligt olika studier, procent av BNP

Omfattningen av kostnader varierar som visas av figur 1 stort mellan olika studier och olika länder, och estimaten påverkas inte bara av vilket land och år som avses utan även vilken metod som forskarna använt för att beräkna kostnaderna. Dock kan man se att estimaten är i samma storleksordning, runt 5 procent av BNP. Om Sverige hade samma kostnad för brottslighet skulle det motsvara 200 miljarder kronor totalt.

⁴ Se ex Dolan m fl (2005), Doland och Peasgood (2007), Cohen (2005, 2010).

⁵ Se ex DeLisi m fl (2010).

Brott mot företag

Företag är inte människor - människor är inte företag

Brott mot företag, och kostnader för sådana har till skillnad från motsvarande för allmänheten sällan studerats, i synnerhet inte ur företagets perspektiv. Att skilja på brott som drabbar företag respektive privatpersoner är viktigt ur ett policysammanhang eftersom kostnaderna påverkar dessa båda brottsofferkategorier olika, och i och med att det finns brott som (nästan) uteslutande drabbar den ena kategorin.

Ett företag kan exempelvis inte utsättas för lidande eller rädsla (även om såklart enskilda medarbetare kan gör det). Däremot kan företag, men inte normalt privatpersoner, drabbas av varumärkesskada (identitetsstöld kan dock räknas som ett sådant fall). Det innebär att om man beräknar kostnader för brott, vars kostnader till stor del består av sådant, kommer man om man extrapolerar kostnader från studier över kostnader för enskilda till hela populationen (det vill säga även inräknat brott som drabbat företag) överskattas brottslighetens totala kostnader. På samma sätt kan kostnader för brott där kostnaderna beräknats som kostnader företag komma att bli missvisande om de extrapoleras, där finns snarast en risk för att brottslighetens kostnader underskattas.

Till detta kommer flera andra faktorer som kan påverka skattningarna av kostnader. Företag och enskilda har för det första olika anmälningsbenägenhet för olika brott. Det innebär också det, det för en given mängd faktiska brott kommer, kommer att ges olika estimat av den totala omfattningen beroende på om detta skattats utifrån data från företag eller privatpersoner. Motsvarande gäller kostnader. Företag har också ofta lättare att kvantifiera och få ersättning för indirekta skador – en enskild kan såklart ha sådana, exempelvis produktionsbortfall, men har svårt att söka ersättning för detta. Företag kan däremot, åtminstone i vissa fall tillerkännas ersättning för potentiell utebliven försäljning. Det har bland annat varit fallet vid upphovsrättsintrång. Skadestånd har där utdömts motsvarande om alla som laddat ner en film skulle ha köpt den. Det har medfört mycket höga skadeståndsnivåer, och därmed också – i de fall skadestånd använts för att estimeras kostnader för brott mot upphovsrättslagstiftningen, höga kostnader.

Denna typ av skadestånd för uteblivna intäkter förekommer sällan eller aldrig när det gäller brott begångna mot privatpersoner. Man skulle kunna tänka sig att en person drabbas av en skada som leder till en omfattande utebliven inkomst (exempelvis att någon misshandlar en idrottare strax inför ett OS och denne då missar sin chans att vinna – som i konståkningsbråket i OS 1994). Den skulle då inte få ersättning för skillnaden i framtida sponsorsintäkter som OS-medaljör jämfört med att inte vara det.

Vidare har företag möjlighet att dra av kostnader både för skador av brott och för kostnader för säkerhet, liksom försäkringspremier. Det innebär att det är dyrare för en privatperson både att utsättas för brott (eventuella skador som inte ersätts av försäkringsbolag) och att investera i utrustning (exempelvis lås, larm eller belysning) som minskar risken att utsättas för brott. Följden av detta är att samma brott kommer skapa större både direkta och indirekta kostnader om en privatperson utsätts för det, en privatperson kommer samtidigt att få högre kostnader för att undvika brott. Till

detta kommer att privatpersonen att kunna drabbas av immateriell skada som inte drabbar företag. Det innebär att samma kostnadsberäkningsmodell kommer att underskatta kostnaderna för privatpersoner om man använder data från företag och omvänt. Eftersom indirekta skador sällan ersätts av exempelvis försäkringsbolag riskerar man att sätta dessa för lågt, tar man då med indirekt skada för brott som (företrädesvis) drabbar företag, men inte för exempelvis våldsbrott kommer det leda till en bias i nyttokostnadsanalyser till förmån för åtgärder som inriktar sig mot företag, något som innebär en risk för felallokering av resurser.

Forskning om brottslighet riktad mot företag

Trots dessa ovannämnda väsentliga skillnader har brottslighet riktad mot företag sällan studerats separat från sådan som drabbar enskilda, eller staten. Däremot har brott som drabbar företag (eller närmast uteslutande företag) studerats. En rad forskare, Anderson (2012) Brand och Price (2000), Mayhew (2003), Russel (2011), Rollings (2008), Walker (1997), har undersökt kostnader för stölder i butiker. De finner att butiksstölderna svarar för betydande belopp, där de direkta kostnaderna är de som överväger. Russel (2011) finner direkta kostnader om 245,2 miljoner och 42,7 miljoner AUD i indirekta, och Rollings (2008) 756 respektive 105 miljoner AUD för Australien. Brand och Price (2000) i sin tur finner kostnader om 100 miljoner pund för Storbritannien.

Brand och Price (2000) gör en noggrann genomgång av några olika brottstyper som drabbar företag (eller offentliga institutioner), baserat på en underifrånanalys. Brotten de undersöker är inbrott i kommersiella lokaler, stölder i butik, stöld av kommersiellt fordon, stöld från kommersiella fordon, skadegörelse och rån.

Olika typer av kostnader

De delar upp kostnaderna i tre huvudkategorier. Kostnader för att undvika brott ("in anticipation of crime"), kostnader som konsekvens av brott ("as a consequence of crime") och kostnader som svar på brott ("in response to crime"). För inbrott i kommersiella lokaler finner de en total kostnad på 2 700 pund fördelat på 900 pund i undvikandekostnader, 1 200 pund i konsekvenskostnader och 490 pund i svars-kostnader. För stölder i butik är motsvarande kostnader 30 pund, 50 pund och 20 pund, för stöld av fordon 5 000 pund, 4 700 pund och 70 pund, stöld ur fordon 350 pund, 330 pund och 30 pund, skadegörelse 360 pund, 470 pund, 60 pund och slutligen för rån 1 300 pund, 2 300 pund och 1 400 pund. Endast för rån ingår kostnader för lidande eller personskada (som då drabbar en enskild och inte företaget, dessa står för 590 pund av de totala kostnaderna på 2 300 pund).

Denna typ av analyser kan inte bara användas för att skatta kostnader för brott utan även för att belysa hur kostnaderna fördelas. När det gäller stöld av fordon är kostnaden för företaget i genomsnitt 4700 pund medan kostnaderna för polisaktivitet är 40 pund, åtal 2 pund och fängelse 20 pund. Detta kan tolkas som att antingen är fordonsstölderna mycket lättupplärade och inte kräver särskilt stora utrednings- eller domstolsresurser, eller att det helt enkelt inte läggs så stora resurser på dessa brott. Det senare är mer troligt eftersom motsvarande kostnader för inbrott är 240 respektive 8 för polis och domstol och 160 för fängelse. Uppdelningen på kostnadslag visar samtidigt att undvikandekostnaderna för fordonsstölder är 5000 pund per stöld och 950 per inbrott. En jämförelse mellan dessa kostnadslag indikerar även att begränsade offentliga insatser kan leda till större privata kostnader. För fordonsstölder som förefaller vara ett oprioriterat brott av det allmänna är relationen privata och

offentliga ”brottsbekämpningskostnader” 71 till 1 medan den för brott är 2 till 1. Detta kan emellertid också bero på att kostnaden för att undvika fordonstölder är relativt högre än inbrott.

Även bedrägerier är en brottskategori som kan drabba företag. Anderson fann i sin undersökning baserad på amerikanska data att bedrägerier orsakade 38 procent av brottslighetens kostnader. Han gjorde emellertid ingen uppdelning på vem som drabbades av bedrägerierna eller vem som utförde dem (även bedrägeri utfört av företag mot enskilda ingick), däremot ingick inte skattebedrägerier. Skattebedrägerier ingick däremot i definitionen av bedrägeri hos Mayhew (2003) som i sin australienska studie fann att bedrägerier stod för 18 procent av kostnaderna för brottsligheten. I absoluta tal handlar det i den amerikanska studien om 1 235 845 miljoner USD och i den australiensiska om 5 880 miljoner AUD.

Ytterligare en kategori är inbrott i icke-bostäder, där har Anderson (2012) beräknat kostnaden för USA till 1052 miljoner USD och Mayhew (2003) till 790 miljoner AUD och Brand and Prices (2000) till 2,6 miljarder GBP. Den senare gör även en nedbrytning på kostnadsslag och finner att direkta kostnader utgör 99 procent av dessa. Det kan jämföras med samme forskares uppdelning av kostnaderna för inbrott i bostäder, där står direkta kostnader för drygt 60 procent av kostnader. I båda fallen är de indirekta kostnaderna negligerbara så skillnaden består i att den som får inbrott i sin bostad utöver skadorna det innebär att få tillgångar stulna även drabbas av ett intrång i sin personliga sfär. Ett företag kan däremot inte utsättas för lidande på detta sätt.

Kostnader för brott mot företag i Sverige

Tidigare studier

I Sverige har brottslighet som drabbar företag undersökts av HUI Research på uppdrag av Svenskt Näringsliv (Svenskt Näringsliv 2018). Genom en surveyundersökning till medlemsföretag i Svenskt Näringsliv undersökte de omfattning av brottslighet riktad mot företag. Denna typ av undersökningar är angelägna eftersom sådan statistik annars saknas. Det går förvisso att approximera omfattningen av brott mot företag genom att utgå ifrån brottstyper som i princip enbart drabbar sådana, men eftersom en rad brott kan drabba såväl företag som privatpersoner är det svårt att den vägen få den totala bilden. Som nämnts kan företag endast väntas anmäla brott där kostnaden för anmälning understiger den eventuella nyttan med att göra det, vissa brottstyper som i hög grad drabbar företag kommer dessutom ofta att bli oanmälda – exempelvis många utpressningsbrott där företag fruktar repressalier vid anmälan – och rörande brott som är svårupptäckta (exempelvis stöder eller bedrägerier som utförs av anställda).⁶ Därför är surveydata ett utmärkt sätt att fånga upp brott som inte anmäls.

HUI fann att 58 procent av de tillfrågade företagen uppgav sig ha blivit utsatta för brott under de senaste två åren. De fann också stora skillnader mellan olika branscher med de högsta rapporterade andelarna inom fastighetsverksamhet och handel med 77 respektive 76 procent drabbade företag. Lägst andel brottsdrabbade företag, 40 procent, återfanns bland tjänsteföretag.

En del av dessa skillnader kan bestå av storlekseffekter och skillnader i koncentrationsgrad mellan olika branscher, det gör att brottsomfattningen i branscher med många små företag riskerar att underskattas. En bransch med få företag, med många

⁶ Detta medför även att försäkringsstatistik riskerar att påtagligt underskatta omfattningen av brottsligheten eftersom många brott sannolikt aldrig kommer till försäkringsbolagens kännedom.

verksamhetsställen vardera, kommer för en given mängd brott att få en högre andel brottsdrabbade företag jämfört med en där företagen är många men endast har ett verksamhetsställe vardera. Det problemet föreligger inte vid surveyundersökningar riktade mot privatpersoner.

Den vanligaste brottstypen som företag uppger att de utsatts för är stölder, vilka 34 procent av företagen drabbats av, följt av inbrott vilket drabbat 19 procent av företagen, bedrägerier 18 procent och skadegörelse 17 procent och snatteri 15 procent. I HUI:s undersökning är det få företag som uppger sig drabbas av cyberbrott, immaterialrättsbrott och industrispionage.⁷ 3, 2 respektive 1 procent av respondenterna har uppgett detta. Det är dock brott som sällan upptäcks vilket gör att denna typ av brott riskerar att underskattas. Till kategorin brott som riskerar att underrapporteras genom att de inte upptäcks hör även bedrägerier. I HUI-undersökningen uppger 51 procent att de anmält samtliga brott de utsatts för (upptäckt) till polisen.

HUI har räknat om de av respondenterna uppskattade kostnaderna för olika brottstyper till hela företagspopulationen. Denna beräkning ger att stöldbrott är den mest kostsamma brottstypen med en total estimerad kostnad om 18,6 miljarder följt av skadegörelsebrott med en total kostnad om 10,3 miljarder, bedrägerier, 9,6 och inbrott 7,1.

HUI tar upp att stölder och snatterier minskat i Brås anmälningstatistik de senaste 20 åren (Svenskt Näringsliv 2018). Andelen anmälda stölder och snatterier i ”butik, varuhus, kommersiell utställningslokal” har minskat från 700 per 100 000 invånare till 491 per 100 000 invånare mellan 1996 och 2016. HUI menar att eftersom kostnaden för stölder och snatterier ökat samtidigt som företag rapporterar (Svensk Handel 2017) att många stölder inte anmäls, att det sannolika är en minskad anmälningsbenägenhet snarare än en faktiskt minskning av brotten.

Svensk Handel har i en tidigare undersökning (Svensk Handel 2017) tillfrågat drabbade företag om när brotten anmäls. Detaljhandelsföretag uppgav där att få stöldbrott anmäls; när en gärningsman tagits på bar gärning uppges anmälan ske i 68 procent av fallen – i de fall bevisning saknats har endast 34 procent av stölderna anmäls. Det innebär att huvuddelen av brotten inte kommer med i brottsstatistiken, genom enkätundersökningar kan man däremot fånga upp dessa brott. Totalt estimerar HUI att den brottslighet som drabbar företag kostar 55 miljarder kronor årligen i direkta och indirekta kostnader.

Hur påverkar brottslighet företag och företagande?

Påverkan av brottslighet för företag har också studerats i perspektiv av hur brottslighet i ett område påverkar förutsättningar för att där etablera eller driva företag (Fisher 1991). Här kan man också tänka sig alternativa undersökningsmetoder. En är att undersöka om öknings i brottsligheten leder till företagsnedläggningar. Ett brottsdrabbat område kan emellertid även ha egenskaper som gör det mindre attraktivt ur andra aspekter, exempelvis lägre köpkraft eller dåliga kommunikationer. Det är svårt att avgöra om nedläggningar av företag beror på brottslighet (även om det handlar om brott som drabbat det företag som läggs ner) eller på grund av något annat, exempelvis konkurrens, felaktig affärsidé eller bristande kundunderlag. En affärsidkare kan också

⁷ Immaterialrättsintrång kan även omfatta sådan som förfalskade varor, detta drabbar både de företag som tillverkar produkterna och de som säljer dem (genom illojal konkurrens, genom att varumärke kan skadas av att det finns undermåliga varor under samma namn, de kan komplicera reklamationer etc). Kostnaderna är svåra att estimeras och den större delen av kostnaderna drabbar sannolikt företa som inte är svenska. För den som vill fördjupa sig se OECD 2019.

mycket väl komma att koppla en nedläggning till externa faktorer som ett inbrott än till att man inte stått sig i konkurrensen.

Brott kan ur ett ekonomiskt perspektiv ses som en kostnad som andra för företag och då som något som ökar kostnaderna för att vara verksamt på en viss plats; genom att det kräver större investeringar i sådant som lås, larm och jalousier för skyltfönster, för att kunder undviker en plats de uppfattar som otrygg eller genom att företaget utsätts för stölder eller skadegörelse som orsakar kostnader eller förluster. Så den exakta anledningen kan vara mindre relevant. Brott kan förvandla en fungerande affärsverksamhet till en icke-fungerande.

Brottslighet påverkar viljan att bli företagare

Därför borde brottslighet kunna komma att leda till att företag läggs ner utan att det etableras nya, alternativt att sysselsättningen i den aktuella sektorn – exempelvis detaljhandel – gick ner. Hade företagen lagts ner på grund trots att det fanns marknadsförutsättningar skulle man kunna anta att det antingen etablerades nya företag i samma bransch eller att existerande företag ökade antalet anställda. Att studera dessa frågor på aggregerad nivå kan därmed vara att föredra framför att studera enskilda företagsnedläggningar.

Omfattningen av brottsligheten kan även komma att påverka om en person väljer att bli företagare. Hög brottslighet i ett område kan leda till att en person som i ett annat läge skulle ha valt att exempelvis öppna en butik avstår. Denna typ av mekanismer har i sin tur påverkan på sådant som integration och sysselsättning i utsatta områden, då färre företagare och företag innebär färre möjligheter till sysselsättning för de som bor i området (utöver minskat serviceutbud).

När det gäller brott som drabbar företag är dessa huvudsakligen sådana som begås i ekonomiska syften, det innebär också att de drabbade företagen är substitut. Snatterier eller stölder syftar inte till att skada ett visst företag utan att komma över varor som kan omsättas i pengar. Stölder av specifik utrustning exempelvis för att komma över företagshemligheter kan förvisso riktas mot enskilda företag men det är en ovanlig brottskategori.

I och med att brotten inte har en särskild måltavla kan brott mot ett företag vara substitut till brott mot ett annat. Det innebär att brottslingar kan väntas ta hänsyn till relativa svårigheter att begå brott mot ett visst företag. Minskade möjligheter till bankrån kan leda till rån mot butiker, och om ett företag höjer säkerheten genom att installera larm, belysning, en övervakningskamera eller stängsel kan det innebära att brottsligheten flyttar till ett annat företag som inte gjort dessa investeringar. Det innebär att säkerhetsåtgärder som är kostnadseffektiva för ett företag (där de minskar brottsutsattheten och kostnaderna för brott) men kan öka dem för andra företag. Detta kan jämföras med exempelvis åtgärder som leder till att brottslingar lagförs och döms till fängelse där åtgärden förhindrar att brottslingen inte bara byter mål för sin verksamhet.

Att brotten inte har en bestämd måltavla och att olika företag därför är (i princip perfekta) substitut för brottslingen är särskilt påtagligt när det gäller sådant som fakturabedrägerier eller många IT-brott (phishing och andra bedrägeribrott). I dessa fall angriper brottslingen normalt ett stort antal företag samtidigt (med fakturautskick, trojaner eller dylikt) och hoppas komma förbi företagets säkerhetsåtgärder. Där är det inte ens säkert att brottslingen vet eller bryr sig om vem som drabbas. I dessa fall

innebär investeringar i säkerhetslösningar för ett företag att detta reducerar risken för att detta ska drabbas utan att det samtidigt ökar risken för att någon annan ska göra det.

Flera av dessa brottstyper kan vara underrapporterade, dels för att de inte upptäcks. En anställd som stjal från arbetsplatsen ha större möjligheter än en utomstående att dölja sina förehavanden, liksom att varor försvunnit. Dels för att de inte anmäls av företaget då inte företaget ska lida skada av att det blir känt att företaget haft brister i kontrollen av sina anställda. Företag kan även avstå ifrån att anmäla brott som enskilda skulle ha anmält. Detta gäller i det fall där kostnaden för att anmäla brottet överstiger den eventuella ersättningen ges av försäkringsbolaget. Skadegörelse, snatterier och liknande brott kan antas höra till de kategorier där företag anmäler betydligt färre brott än enskilda. Sammantaget talar detta för att man bör hantera brott riktade mot företag separat från brott som drabbar enskilda i statistiken.

Går det att mäta brottslighetens kostnader?

I detta avsnitt kommer jag att diskutera hur man kan estimerade kostnader för brottslighet. Inom forskningen ha man använt flera olika metoder för att estimerade kostnaden för detta: surveyundersökningar av totala självuppskattade kostnader för brottslighet eller för enskilda brottstyper, undersökningar av uppgiven betalningsvilja för att minska brottslighet (eller vissa kategorier av brott). Kostnader kan också beräknas genom att man försöker summera alla ingående kostnadskomponenter för ett brott både sådant som belastar brottsoffret; kostnader för det som stulits eller skadats, personskador, förlorad produktion eller inkomst, kostnader för att hantera försäkringsbolag, och sådant som belastar samhället – staten eller andra enskilda kostnader för att eftersöka, utreda och eller bestraffa brottslingar. Till detta kommer kostnader för att undvika brott och samhällskostnader som följer av en omfattande brottslighet – exempelvis kostnader som en följd av övervakning, kostnader för felaktig misstänkta eller dömda, restriktioner av viss verksamhet för laglydiga, samt brottsbekämpning som ålagts företag att utföra (exempelvis genom att kontrollera kunder).

Det finns som ovan beskrivet en rad faktorer som kan räknas med när man beräknar kostnader. Om man utgår ifrån Brand och Price (2000) uppdelning på kostnader för att undvika brott, kostnader av brott och kostnader som reaktion på brott. En kostnad som en reaktion på ett brott (exempelvis kostnad för fängelse) kan dock även vara en kostnad som skulle kunna höra hemma i undvikandekategorin.

Kostnaderna kan utöver frågan om vem som bär dem och när det uppstår, grovt delas in i tre kostnadsslag: Direkta kostnader, indirekta kostnader och immateriella kostnader. Som beskrivit ovan är de direkta ofta – men inte alltid – lätta att estimerade, indirekta är svårare och immateriella kan vara mycket svåra att estimerade.

Brottslighetens kostnader bestäms också vad som är brottsligt. Ett brott som enbart drabbar den som utför det (det som brukar kallas ”brott utan offer”) har normalt inga direkta kostnader, men kan innebära kostnader – åtminstone för utredande och lagföring. Brotts utan offer kan även förväntas vara relativt dyrare att bekämpa eftersom de inte kan förväntas anmälas av brottsoffret – men samtidigt underrapporteras – av samma skäl. Den som exempelvis intar ett förbjudet narkotiskt preparat kommer rimligen inte att anmäla sig själv. Man skulle dock kunna tänka sig att vissa sådana brott har externa kostnader.

Exemplet visar dock att estimaten är beroende av vilka brott kostnadsberäkningarna baseras på. Samtidigt baseras i princip alla undersökningar av brottslighetens kostnader som inte är grundade i upplevd kostnad för total brottslighet på ett urval av brottstyper. Det är exempelvis sällan man tar med brott av administrativ karaktär i beräkningar av kostnader för brottsligheten. Att skatta kostnader för företag är lättare än för privatpersoner då de inte kan utsättas för lidande, utan endast för direkta och indirekta skador. Däremot kan brott mot företag skapa indirekta immateriella effekter på samhället genom att brott mot företag bidrar till en högre brottsnivå – det vill säga att när det gäller sådant som upplevd trygghet, vilket i sin tur kan påverka sådant som investeringar i säkerhet och fastighetspriser. Den som beslutar sig för att investera i ett larm eller för att flytta till ett visst område kan i första hand bry sig om huruvida

det nyligen begåtts inbrott i området – men inte med nödvändighet göra skillnad på om inbrottet drabbat en butik eller en bostad.

När det gäller brott som drabbar företag är den finns ett begränsat antal undersökningar, de är också från ett fåtal länder – länder som i flera avseenden skiljer sig påtagligt från Sverige, både när det gäller brottsnivå och gällande politiska prioriteringar – exempelvis längden på straff för olika brott och hur stora resurser som läggs på brottsbekämpning.

Det går utifrån tidigare studier att räkna fram vad kostnaden hade varit om samma förhållanden gällt även Sverige. Dessa siffror ska dock tolkas med betydande försiktighet med tanke på de dramatiskt olika institutionella förhållandena och prioriteringarna mellan olika länder.

Estimat av kostnader för brott mot företag

För Sverige finns HUI research surveyundersökning omfattande företag som är medlemmar i Svenskt Näringsliv. Undersökningen omfattar endast kostnaden som drabbar företagen. Respondenterna tillfrågas om totala kostnader vilket innebär att såväl direkta, indirekta som immateriella kostnader är inkluderade – däremot inkluderar inte kostnader för samhället eller för preventiva åtgärder som företagen vidtagit

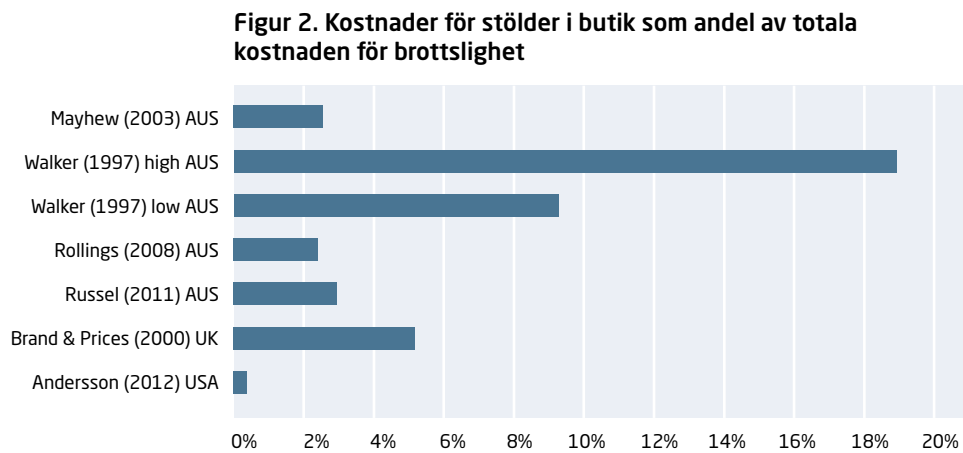
Anderson (2012), skattar den totala kostnaden för brottslighet (inte bara mot företag) i USA till 10 procent av BNP. Gällde motsvarande för Sverige skulle det ge en total kostnad på 400 miljarder kronor. Anderson räknar dock inte in exempelvis kostnader för externaliteter såsom brottslighetsinducerade restriktioner för legitim verksamhet och kostnader för brottsbekämpningsåtgärder utlagda på företag. Enär Anderson skattar kostnaden för samtliga brott kan dock skillnaden därigenom inte antas bli särskilt betydande – det är dock rimligt att se även Andersons estimat som försiktigt.

Någon detaljerad studie (exempelvis av det slag Brand och Price (2000) gjort för Storbritannien) har inte gjorts baserat på svenska data, och denna inkluderar inte de externa kostnaderna av brottslighet. I Sverige för inte Brå statistik över vem som anmält eller drabbats brott inom dessa kategorier – det går därmed inte att särskilja på exempelvis stöld ur privata eller kommersiella fordon. I ett av fallen (övrig stöld, stöld i butik, varuhus eller dylikt) går det dock att utifrån brottskoden sluta sig till att kategorin enbart rör brott mot företag. Den motsvarar också samma kategori hos Brand och Price (2000). Översätter man de brittiska kostnaderna rakt av till Sverige (där årligen 45 000 stölder i butik anmäls) får man att stölder i butik kostar 57 miljoner kronor årligen, därav ska enligt denna beräkning hälften av kostnaden utgöras av kostnader som drabbar företaget som en följd av stölderna (resten är kostnader för att förebygga stölder och samhällets kostnader för lagföring).⁸ Denna siffra kan jämföras med siffrorna i HUI:s undersökning där stölder (inte bara i butiker) uppges kosta 18,6 miljarder kronor årligen och snatterier (vilka huvudsakligen torde drabba butiker) till 4,2 miljarder.

Även om man korrigerar för att endast en mindre andel av stölderna i butik anmäls är skillnaden betydande. Det indikerar att de brottsdrabbade antingen kraftigt överskattar kostnaderna för stölder, eller helt enkelt att de svenska och brittiska förhållandena är så olika att denna typ av jämförelser inte är meningsfulla. Det kan här nämnas att Brand

⁸ Siffran är uppenbart för låg och det kan antas att brottskategorierna inte är jämförbara, sannolikt omfattas i Brand & Prices studie endast vissa snatterier.

och Price har den lägsta estimerade kostnaden för stölder i butik i de internationella studierna som undersökts. Russel (2011) och Rollins (2008) skattar kostnaden för butikstölder i Australien till 1,7 respektive 5,6 miljarder kronor, medan Brand och Price (2000) skattar kostnaden i Storbritannien till 0,6 miljarder kronor. Detta trots att befolkningen i Storbritannien är mer än dubbelt så stor som Australiens.⁹

En illustration om hur olika resultaten kan bli med olika metoder, också om man håller sig till ett och samma land ges av Figur 2 ovan. I tabellen jämförs skattade kostnader för butikstölder med den totala kostnaden för brottsligheten (i lokal valuta). Som synes är spridningen betydande, inom Australien ger olika studier att butikstölderna står för mellan 2,4 och 18,9 procent av brottslighetens totala kostnader. De stora skillnader som olika studier ger att det finns ett värde i att undersöka detta med flera olika metoder och med olika datakällor som grund.

Hur kostnaderna för brott fördelar sig kan illustreras med ett exempel från Brand och Price (2000), gällande inbrott i kommersiella lokaler. I deras exempel fördelas kostnaderna för ett inbrott (eller rättare sagt ett genomsnitt av alla inbrott) i en kommersiell lokal på olika kostnadsslag. Som synes är kostnaden för stulen och förstörd egendom den största posten (45 procent) medan säkerhetsåtgärder för att undvika brott är den näst största (35 procent). Dessa är båda kostnader som bärs av det enskilda företaget. Inte mer än 18 procent av kostnaden är kostnader som bärs av det allmänna. Kostnadsfördelningen där beror till stor del på vilka prioriteringar som sker, att lägga begränsade resurser på att försöka klara upp brottet (vilket kanske blir resultatet av om det inte anmäls, eller om utredningen läggs ner) kommer i sin tur att leda till minskade kostnader för åklagare, domstolar och straff. Uteblivna brottsbekämpningsåtgärder riskerar dock att leda till ökade kostnader för privat brottsförebyggande verksamhet (säkerhetsåtgärder), försäkringskostnader och kostnader för faktiska brott.

⁹ Australian Retailers Association uppskattar i sin tur att kostnaden för stölder i butik är cirka 10 gånger högre än hos Rollins (7,5 miljarder AUD).

Tabell 1: Kostnader för inbrott i kommersiella lokaler, per kostnadsslag

	GBP	%
Kostnader i väntan på brott	950	35
Säkerhetsåtgärder	900	34
Försäkringsadministration	50	2
Kostnader som resultat av brott	1240	46
Fysiska och psykiska skador på person	0	0
Stulen, förstörd egendom	1200	45
Förlorad produktion/inkomst	40	1
Vårdkostnader	0	0
Kostnader som reaktion på brott	490	18
Polis	240	9
Åklagare	8	0
Domstolar	17	1
Rättshjälp	27	1
Kostnader för straff	180	7
Totalt	2680	100

Källa: Brand & Price 2000

Olika typer av kostnader för brottslighet

Anpassningskostnader och kostnader för brottsprevention

Många kostnader är svåra att koppla till enskilda brott. ”A burglar alarm in a home will help prevent home burglary as well as rape. Community policing might help reduce armed robbery as well as drug dealing and auto theft” (Apel, Sweeten et al. 2010). En person som sitter fängelse för ett brott kan inte heller samtidigt begå andra brott.

Anpassning av beteende som en följd av brottslighet kan också minska brottslighet, om exempelvis äldre stannar inomhus istället för att gå ut på kvällarna kan det minska antalet personrån, men kostnaden för de som fått begränsad rörelsefrihet kan vara stor. Den synbara påverkan vara minskad brottslighet, trots att det handlar om minskade brottsmöjligheter genom att de potentiella brottsoffren – till betydande kostnader – anpassat sig. Samtidigt kan man anta att beslut om att ta en annan väg, eller installera larm, inte med nödvändighet är baserade på faktisk risk för brottslighet utan om perceptioner av risk.

Att inkludera kostnader som är orsakade av obefogade reaktioner skulle leda till att man överskattade brottslighetens kostnader, och när kostnaderna användes som policyunderlag riskera fatta felaktiga beslut om åtgärder.

Kostnader för oskyldiga personer

Även om man inte räknar in kostnader som drabbar brottslingen är det rimligt att räkna in kostnader för personer som inte begått brott, även om dessa kostnader förorsakats av åtgärder mot brottsligheten. Ett exempel är kostnaden för oskyldigt dömda, användning av tvångsmedel mot personer som inte begår brott och liknande.

Vi sätter generellt ett mycket stort värde på att oskyldiga inte utsätts för straff, åtal eller tvångsmedel. Därav tumregler eller talesätt som ”hellre fria än fälla”, eller ”bättre att 10 skyldiga går fria än att en oskyldig döms” och formella stadganden om sådant som att domstolar måste finna den tilltalade skyldig ”bortom rimliga tvivel” för att det ska kunna bli en fällande dom, samt regler för tvångsmedelsanvändning. Det finns ofta ett stort samhällsengagemang för personer som blivit oskyldigt dömda. Dessa kostnader bör tas med.

Så länge rättsväsendet inte är felfritt kommer ökande brottslighet (om brott fortsätter att utredas och lagföras i samma proportionella omfattning - att leda till att fler oskyldiga åtalas och att fler oskyldiga döms. Ökad brottslighet riskerar även att leda till en ökad tvångsmedelsanvändning mot personer som inte begått brott. Det finns också en risk för att ökande brottslighet leder till att man tummar på rättssäkerheten eller sänker trösklarna för när olika tvångsmedel får används.¹⁰ Det senare kräver aktiva beslut medan det förstnämnda är en automatisk effekt av det som kallas typ 2-fel, det vill säga att man felaktigt accepterar en falsk hypotes (om skuld i detta fall).

¹⁰ Ökad brottslighet kan även leda till ökad användning av tvångsmedel och så kallad underrättelseverksamhet, även om inte åtalen ökar.

Det innebär att man med en ökande brottslighet måste skärpa kraven för tvångsmedelsanvändning om inte fler oskyldiga ska drabbas. Många övervakningsåtgärder drabbar dessutom redan i utgångsläget företrädesvis personer som inte begår brott eller som är brottsoffer själva vilket gör att kostnaden av brottslighetsinducerad övervakning för oskyldiga kommer att öka snabbare än eventuell effekt av övervakning på brottslighet. Detta bör räknas som en kostnad för brottsligheten.

Detta görs emellertid sällan, delvis beror det på att det är komplicerat att estimerar hur stor påverkan är. Påverkan kan också vara kontextberoende (Nissenbaum 2004, Nissenbaum 2009, Turow, Hennessy et al. 2015). Kostnaden för övervakningen kan vara olika beroende på om det finns alternativa metoder att utreda brott, och vem som övervakar. De flesta skulle sannolikt ha invändningar mot att staten filmade deltagarna på en demonstration eller registrerade vilka som besökte ett politiskt möte, men acceptera att staten filmar torgflanörer eller torghandlare. En eventuell övervakningskamera kan emellertid inte skilja på dessa två. En enkät skulle också leda till olika svar beroende på hur situationen beskrivs och vem som tillfrågas. Den som blir övervakad på väg till ett politiskt möte kommer inte att bli hjälpt av att syftet inte var att övervaka just denne persons politiska aktiviteter. På motsvarande sätt kan privat övervakning och registrering uppfattas olika beroende av kontext. Turow mfl (2015) har undersökt attityder till sådan i butiker. De finner att människor har små problem med att den butik de normalt handlar i registrerar deras inköp men har betydande invändningar mot att informationen sprids. Detta kan, enligt forskare som Hildebrandt (2008) vara en följd av att det i det senare fallet är långt ifrån säkert att informationen används på ett sätt som gynnar den som registrerats. Generellt tillmåter dock människor skyddat privatliv ett mycket stort värde (Cohen 2015, Wahlund, m fl. 2016), även om detta – genom att alternativ till att dela med sig av personuppgifter ofta saknas för den som vill använda vissa tjänster, exempelvis sökmotorer, mobiltelefoner eller sociala media – inte alltid avspeglas i observerat beteende. Detta kallar Turrow mfl (2015) för att kunderna är ”uppgivna”.

...och för oskyldiga företag

Även om företags privatliv inte kan kränkas kan de ändå drabbas av kostnader för övervakning. Detta kan innebära direkta kostnader som (innan EU-domstolen underkände ordningen) när internetleverantörer och teleoperatörer åläggs att spara och lämna ut kunders trafikdata, eller indirekta där övervakning leder till att företags-hemligheter eller annan affärskänslig information riskerar att läcka ut. Risker för informationsläckage uppstår antingen genom att utomstående genom övervakning direkt bereds tillgång till sådan information eller genom att företag, för att möjliggöra övervakning tvingas minska säkerheten, för att möjliggöra denna (exempel från andra länder har omfattat krav på att inte använda alltför avancerad kryptering eller på att bakdörrar ska byggas in i utrustning eller mjukvara).¹¹

Företag kan även drabbas av att upptäckta sårbarheter i exempelvis programvaror inte offentliggörs (i syfte att sårbarheten i framtiden ska kunna användas för att kunna göra intrång i brottsmisstänkta datorer). Myndigheter kan även utveckla intrångsvektorer (exempelvis trojaner) i syfte att kunna hacka en brottsmisstänkt dator. Medan exempelvis polis eller andra brottsbekämpande myndigheter är ute efter att komma åt en viss person (en misstänkt brottslig) är cyberbrottslingar (oftast) är ute efter pengar och kan därmed angripa ett stort antal potentiella offer och hoppas

¹¹ Här kan även nämnas risken att företag som även om de har lagen på sin sida av politiker kan anklagas för att gå de kriminellas ärenden om de inte vill medverka i ”under bordet överenskommelser” om övervakning, se till exempel Dagens Nyheter 2015-01-28 ”Så spanar polisen på Facebook”.

att några av dem har så låg säkerhet att attacken blir framgångsrik. Det gör att en trojan som utvecklats för att komma åt en viss person kommer att vara farligare om den släpps ut än en som är avsedd att användas brett. Den förstnämnda måste fungera mot en specifik dator – kanske dessutom tillhörande en person är medveten om intrångsriskerna och som vidtagit åtgärder mot att bli hackad - om den ska vara användbar, en tillhörande den senare kategorin är användbar så länge den fungerar mot någon dator – inklusive sådana som inte uppdaterats på länge (se exempelvis Bellovin mfl 2013, Arnbak, 2015).

Det samma gäller i de fall en sårbarhet hemlighålls för att kunna användas för intrång i brottsmisstänkta datorer. Så länge sårbarheten inte är patchad är inte bara den misstänktes dator öppen där intrång utan även alla andra system som omfattas av den aktuella sårbarheten är öppna, exempelvis av kriminella, det kan även vara det långt efter att den kriminelle gripits. Hemlighållande av upptäckta sårbarheter kan därmed ha en mycket stor samhällskostnad.

Även i dessa fall är det sannolikt främst företag (och kunder till företag) som inte har något med den misstänkt kriminella verksamheten att göra som riskerar att drabbas. För ett företag är också skadan densamma oavsett det ursprungliga syftet med att släppa ut en trojan eller ett virus eller att hemlighålla en upptäckt sårbarhet. Som med alla tvångsåtgärder ska proportionalitetsbedömningar göras men, forskare (Naartijärvi 2013), har visat på att det sällan tas någon hänsyn till enskilda (eller för all del företagsintressen) när dessa bedömningar utförs av domstolar.

En annan kostnad för oskyldiga är vad Cohen & Bowles (2010) kallar ”restricions of legitimate activites” det vill säga att vissa aktiviteter, inköp av vissa varor begränsas eller stoppas även för icke-kriminella. Till sådana kostnader kan exempelvis räknas begränsningar av exempelvis tillståndskrav för inköp eller innehav av vissa produkter. Dessa restriktioner kan bli kostsamma. Åtgärderna kan även göra näringsverksamhet av olika slag svår eller olönsam att bedriva (i de fall kostnaderna för att följa reglerna gör annars lönsam verksamhet olönsam). Det ska också ses som en kostnad av brottslighet (Om verksamheten ändå efterfrågas kan den komma att tillhandahållas av kriminella istället).

Till detta skulle man även kunna räkna olika krav på företag ska agera på ett sätt som skadar relationen med kunden i och med att kunden inte kan veta om denne har att göra med en näringsidkare eller en myndighetsrepresentant. Till detta hör krav på att vissa kategorier näringsidkare ska rapportera vem kunden är eller vad denne gör, detta kan exempelvis omfatta krav på att lagra passageraruppgifter, trafikdata eller ta in uppgifter om kontantinsättningar. Kunden hamnar där i ett läge där företaget trots att det försöker följa krav som myndigheter satt upp hamnar i en position där det är företaget som är motparten.

En skillnad mellan direkt myndighetsutövning och indirekt sådan via företag är att det för den enskilde (kunden) är svårt att veta om det denne utsatts för beror på företaget som valt att agera mot kunden (exempelvis hindrat denne att sätta in kontanter) eller om det är ett resultat av tvingande regler mot företaget. Här är det ofta inte aktiviteten i sig utan osäkerheten som är det stora problemet – om myndigheter informerat tydligt om vilka krav som ställdes på exempelvis en bank genom reglerna mot penningtvätt hade risken för att bankerna fått klä skott för att de följer reglerna varit betydligt lägre.¹²

Det finns också en risk, i de fall företagen själva riskerar sanktioner om kraven inte följs, tolkar reglerna striktare än vad som lagstiftaren avsett för att ha en felmarginal. Sådana förhållanden kan leda till missnöje från kunderna, uteblivna affärer och varumärkesskada för de inblandade företagen. Av detta skäl är det viktigt att reglerna är så tydliga att företagen verkligen vet exakt vilka myndigheternas krav är.¹³

---

¹² Företag kan även av staten åläggas aktiviteter som i sig inte är skadliga men som är kostsamma. Detta är en indirekt form av beskattning. Det kan vara rimligt att se om det finns möjligheter till särskilda avdrag för företag som bedriver verksamhet som är beredskapsnyttig, exempelvis vid val av fordon väljer sådana som även har nytta för totalförsvaret eller exempelvis erbjuder anställda möjlighet att träna skytte.

¹³ Man skulle här kunna överväga om det vore lämpligt att i exempelvis marknadsföringslagen reglera att företag inte fick hänvisa till myndighetsregler om de gick längre än myndighetens krav.

Hur ska man mäta immateriella kostnader?

Påverkan på fastighetspriser

Om den som köper en bostad tar brottsligheten, det vill säga risken att utsättas för brott i beaktande vid köpet kommer fastighetenspriserna att påverkas av detta. Områden med högre brottslighet kommer allt annat lika att ha lägre fastighetspriser. Det kan emellertid också vara så att den som bor i ett brottsutsatt område lägger mer pengar på sådant som larm, eller åker taxi eller bil istället för kollektivtrafik, vilket gör att de får högre faktiska boenderelaterade kostnader än vad som fångas av fastighetspriserna. Åtgärder för att undvika brott (exempelvis genom att ta en annan väg hem för att undvika en dåligt upplyst park) är en kostnad.

En fördel med studier över fastighetspriser är dock att de är baserade på transaktioner på marknaden och därmed att priserna är marknadspriser. Studier som använt denna approach är bland andra Thaler (1978), som fann, baserat på amerikanska data, att en standardavvikelses ökning av egendomsbrottsligheten i ett område minskade fastighetspriserna med 3 procent. Gibbons (2004), fann på i sin tur (med data från Storbritannien) att en standardavvikelse högre egendomsbrottslighet gav associerades med 10 procent lägre fastighetspriser. Även Hellman & Naroff (1979), Buck m fl (1991), Bowes och Ihlandfeldt (2001), Lynch och Rasmusen (2001), Tita m fl (2006), Hohen m fl (1987), Munroe (2007), Troy och Grove (2008), Ihlandfeldt och Mayock (2010) samt Linden och Rockoff (2006) har använt fastighetspriser för att undersöka betalningsviljan för minskad brottslighet.

Linden och Rockoff (2008) studerade hur fastighetspriser påverkades av att det flyttade in en dömd sexualbrottsling. Detta baserat på en lag som gjorde information om var sådana bodde publik. Därmed kunde de undvika ett problem som dessa studier annars brottas med nämligen avsaknad av exogen variation och problem med utelämnade variabler. Över tid kan brottsnivåer i ett område ändras av att befolkningsammansättningen eller att karaktären hos ett område förändras. Minskad brottslighet kan därmed drivas av faktorer som även i sig leder till ökade fastighetspriser. Detta noterades bland annat av Cohen (1990) som påpekar att områden med hög brottslighet också kan ha brist på sådant som restauranger, barer eller butiker, ha långt till bra skolor, parker eller vattendrag eller ligga nära järnvägar eller motorvägar som för med sig buller. Forskare har också funnit att närhet till järnvägsstationer ökar fastighetspriser (Davis 1980, Voith 1993 samt Gibbons och Machin 2005) men också att järnvägsstationer drar till sig brottslighet (som i sin tur påverkar fastighetspriser negativt, Bowes och Ihlandfeldt (2001)). Det finns också interaktionseffekter. Troy och Gove (2008) fann exempelvis att parker bidrog till högre fastighetspriser i områden med låg brottslighet, men att de bidrog till att sänka dem i områden med hög brottslighet.

Linden & Rockoffs (2008) studie möjliggjordes av "Megans lag", en lag som infördes 1996 i USA och som gjorde det obligatoriskt att publicera information om sexualbrottslingars karaktäristika och vad de bodde. Genom att utgå ifrån information både om exakt var brottslingarna bodde och när de flyttade in kunde forskarna undvika problemen med att det var området som ändrats och inte risken för brott ("Megans lag" tillkom som en reaktion på att en man som dömts för sexualbrott riktade mot små barn efter avtjänat straff återfallit och våldtagit och mördat en

sjuårig flicka – syftet var att grannar skulle få kännedom om risken för att kända sexualbrottslingar flyttade in). De fann att fastighetspriserna närmast en sexualbrottsling föll med i genomsnitt 4 procent. Effekterna var dock begränsade till närområdet. Fastigheter i direkt anslutning till den inflyttade sexualförbrytarens föll med 12 procent i värde, men fastigheter längre bort än 160 meter (en tiondels mile) från denna inte påverkades alls. En annan studie (Pope, 2007) studerade samma sak men kontrollerade för när sexualbrottslingar flyttade in respektive ut. Han fann då att fastighetspriserna var 2,3 procent lägre inom 160 meter, men också att effekten på fastighetspriser upphörde när brottslingen flyttade ut – vilket indikerar att effekten verkligen var en (rädsla för) brottseffekt och inte ett resultat av andra förändringar i bostadsområdet.

Brottslighetens påverkan på fastighetspriser har även studerats i Sverige. Ceccato och Wilhelmsson (2011) studerade hur brottsligheten påverkade lägenhetspriser i Stockholm. De fann en signifikant, och påtaglig, av bostadsinbrott, skadegörelse, rån, stöder och misshandel på lägenhetspriser, liksom av brottslighet som sådan. De fann att om brottsligheten ökade med 1 procent föll lägenhetspriser med 0,04 procent men att effekten var högre för vissa brott som inbrott i bostäder där en ökning med 1 procent associerades med 0,21 procent. De finner också att effekten av brottslighet är mindre i Stockholms innerstad är mindre än i ytterområden, något som kan förklaras med en högre tolerans för brottslighet i innerstaden eller att tillgången på service etc. där uppväger denna nackdel och bidrar till att personer önskar bo där trots risken för brott.¹⁴ Ceccato och Wilhelmsson (2014) har även upprepat sin studie med data från Jönköping, även då fann man ett samband mellan brottslighet och bostadspriser. Effekterna hos Ceccato och Wilhelmsson (2011, 2014) är något mindre än de som Ilanfeldt och Mayock (2010) fann i Finland och Pope och Pope (2012) fann i USA. De förstnämnda fann att en procents högre brottslighet kunde associeras med 0,1-0,3 procents lägre fastighetspriser och se senare en reduktion med brottsligheten med 1 procent ledde till 0,15-0,35 procents högre fastighetsprisindex.

Forskare (Hunter 1978) har också observerat att exempelvis skadegörelse och oordning i ett område fungerar som en signal om att myndigheterna tappat kontrollen i ett område. Det gör att effekten av förekomst av skadegörelse på fastighetspriser skulle kunna vara större än de förväntade kostnaderna för förstörd egendom var. Ceccato och Wilhelmsson (2011) menar även att skadegörelse och oordning mindre ofta anmäls till polisen och att omfattningen av dessa brott är underskattad.

De flesta forskningsstudier som rör hur brottslighet påverkar fastighetspriser har behandlat påverkan på bostäder. Det finns emellertid enstaka studier där man undersökt även påverkan på kommersiella lokaler. Lens och Meltzer (2016) undersöker effekter av brottslighet på fastighetspriser i New York. De finner att ett ytterligare vålds- eller egendomsbrott i närområdet (inom 400 meter) leder till en minskning av fastighetspriser med 0,5 respektive 0,2 procent. De finner att påverkan är större i områden med lägre inkomster eller där det bor många som tillhör minoriteter. En begränsning med denna typ av studier är att de inte går att extrapolera resultaten till exempelvis nationell nivå.

Försäkringspremier kan också användas för att indirekt estimeras brottslighetens kostnader genom att jämföra premier för motsvarande fastigheter och försäkringsstagare i områden med olika brottsbelastning, eller före och efter att ett område utsatts för brott (eller ökande brottslighet).

¹⁴ Brottsligheten påverkas även av om det är en yta där många arbetar, lever eller rör sig vilket gör att risken att bli utsatt för brott per individ inte behöver vara högre.

Påverkan på löner

Brottslighet kan även påverka löner på så sätt att ett arbete i ett brottsdrabbat område kommer att kräva en högre lön för motsvarande arbete – exempelvis som kompensation för att det innebär större risker att ta sig till eller röra sig intill arbetsplatsen. Det kommer att avspeglas i betalda löner eller genom att företag i ett område med högre brottslighet kommer att ha svårare att hitta duglig personal för ett givet löneläge (exempelvis om lönen styrs av kollektivavtal).

Att skatta kostnader genom att undersöka betalningsvilja

Cohen och Bowles (2015) beskriver även andra metoder för att estimerar kostnader för brott – eller rättare sagt betalningsvilja för att undvika brott. De exemplifierar med hur man kan resonera kring köp av ett extra lås till ytterdörren. Ett hushåll som köper ett sådant lås för 25 dollar måste anses värdera den reducerade risken för inbrott till minst detta belopp. Om låset minskar risken från en på femhundra till en på tusen och tusen hushåll köper extra lås – och därigenom förhindrar ett inbrott inom den populationen skulle det innebära en betalningsvilja på 25 000 dollar för att förhindra ett inbrott. Här tas emellertid inte någon hänsyn till att samma lås kan förhindra inbrott under en längre tid. Och inte heller till att risken kan komma att påverkas av om andra också skaffar låsen – det vill säga om inbrottstjuven inte avskräcks från brottet utan bara väljer ett hus utan extra lås (Cohen och Bowles 2015 s 153).

Cohen har i en annan studie (Cohen 1988) använt de belopp som jurier har utdömt i skadestånd (det vill säga utöver ”punitive damages”) till brottsoffret. Juryn är, påpekar Cohen, instruerad att kompensera brottsoffret så att den hamnar i samma läge som före brottet. Detta har följts upp av Cohen och Miller (2003) som fann att beloppen är tämligen konstanta om samplestorleken är tillräckligt stor och att de belopp som döms ut motsvarar skattningar av ”livsvärden” som beräknas utifrån löneskillnader mellan olika farliga yrken. Cohen (1990) fann även att skadestånden gav resultat som var konsistenta med de estimat som getts av studier av brottslighetens påverkan på fastighetspriser. Även McCollister m fl (2010), Miller m fl (1996) har använt skadestånd utdömda av juryer för att estimerar kostnader för sådant som lidande och förlorad livskvalitet.

Ytterligare en metod för att estimerar kostnader för brott är ”willingness to pay”. Detta är till skillnad från skadestånd ett ex ante mått (skadestånd döms ut efter att någon utsatts för ett brott – och även om skadeståndet syftar till att återställa läget före brottet skulle nog få välja detta istället för att ha blivit utsatt för brott. Att mäta påverkan på fastigheter är en form av willingness to pay-metod. Vanligen användes emellertid surveydata för att skatta brottslighetens kostnader med denna metod (Cohen m fl 2004, Atkinson m fl, 2005, Zarkin m fl, 2000)

En kritik som riktats mot denna typ av studier är att inget står på spel för respondenterna och att de inte behöver betala de kostnader som de uppger sig villiga att betala för minskad brottslighet. Brå noterar också att willingness to pay-undersökningar kan leda till en överskattning av kostnaden av betalningsvilja genom att respondenter uppger en högre betalningsvilja som signal om att de tar problemet på allvar. Detta kan då särskilt antas gälla brott som anses synnerligen allvarliga som exempelvis mord och sexualbrott.

En metod som inom andra forskningsområden för att komma åt detta är att utforma enkäten som ett kontrakt. Denna approach användes exempelvis av Bohm (1982) för att undersöka värdet av viss registerdata. Undersökningen genomfördes genom att

kommuner fick ett erbjudande tillsänt sig där de ombads att svara på om de var beredda att köpa en informationsprodukt om SCB skulle erbjuda denna. I detta fall kunde man vara tämligen säkra på att de uppgivna värderingarna var korrekta, men metoden är inte möjlig att använda för att skatta värde av brottsreducerande åtgärder eftersom det inte går att kontraktera om utfall.

Man kan även, vilket diskuterats ovan, använda faktiska säkerhetsinvesteringar som estimat för betalningsvilja. Ett problem med denna metod för brottslighet är att brottsligheten påverkas av en rad faktorer som är oberoende av eventuella investeringar i säkerhet. Det är också svårt att avgöra vilken effekt en åtgärd har. Ett larm kan avskräcka från inbrott likväl från skadegörelse.

Vidare kan, som nämnts ovan, en persons investeringar i säkerhetslösningar öka risken för att någon annan drabbas. Man kan exempelvis tänka sig att om en av 20 villaägare i ett område installerar larm kommer risken att just denne drabbas av inbrott minska samtidigt som risken för att någon annan gör det öka – under antagandet att inbrottsjuven först bestämmer sig för att begå ett inbrott och sedan väljer var detta ska ske. Detta har då medfört att kostnaden ökat (genom larmet) men utan att brottsligheten minskat. Vid någon nivå av larminstallationer kanske kostnaden för att göra inbrott i det aktuella området totalt är så stor att inbrotten minskar. Det kan då i sin tur bero på att de ökade kostnaderna fått några potentiella inbrottstjuvar att lägga av, att de valt ett annat område att begå inbrott i eller att de bytt brottstyp.

I den aktuella situationen är det dock rationellt att skaffa larm för den enskilde, och än mer rationellt att göra det om grannarna redan gjort det. Man kan även tänka sig en situation där larmen inte påverkar risken för att inbrottstjuven lagförs (exempelvis om brottsutredningarna rutinmässigt läggs ner). Då kommer inbrottstjuvarna (givet att de inser detta) att begå inbrott i samma utsträckning som tidigare, men till en högre kostnad för de drabbade. Det innebär att själva förekomsten av brott i båda fallen bidrar till ökade kostnader.

Skadestånd kan fungera bättre för företag då de är rena ekonomiska aktörer som inte kan lida. Där kan ett skadestånd som återställer läget till det före brottet vara ett korrekt mått. Ett företag kan inte heller utsättas för sådana brott som det inte går att kompensera (exempelvis mord).

Brott begångna av företag

Även företag kan begå brott. Detta både i den meningen att företaget som sådant deltar i brottslig verksamhet (som en del i affärsverksamheten) och att enskilda använder företaget som verktyg för att sko sig själva – utan företagets godkännande. Ett exempel på den första typen är företag som istället för att betala för att göra sig av med giftiga kemikalier gräver ner tunnorna (som BT Kemi i Teckomatorp), ett exempel på det andra är när exempelvis en bankanställd förskingrar kunders eller bankens pengar. Enskilda kan även använda företaget för att nå personliga – icke-pekuniära – syften; hämnas, diskriminera etc., eller av nyfikenhet använda data-systemet för att läsa kunders post eller göra slagningar på dem i register.

I vissa fall kan brott som utförs av anställda drabba företagen, det vill säga även om det utåt ser ut som företaget är den brottslige är företaget samtidigt offer (det är ju exempelvis normalt företaget som får ersätta kunden om en anställd försvinner med dess pengar – även om företaget har regressrätt mot den anställde).

Cohen (2015) finner att brott begångna av företag anses relativt allvarliga, allvarligare än brott med motsvarande skada utförda av privatpersoner. Respondenter i USA har tillfrågats om hur de bedömer olika brotts allvarlighetsgrad. Respondenterna (Cohen 2015 s 312) finner att bluffaktura om 10 000 USD (från ett stort företag) bedöms som allvarligare än en stöld av ett fordon (från en privatperson) av samma värde, en bankanställds förskingring av 1000 USD från en kund bedömdes också som ett mer allvarligt brott. I det senare fallet kan man läsa in en förtroendefråga i brottet, det vill säga att företaget har fått ett förtroende den inte förvaltade och/eller den enskilde har varit i en beroendeställning till företaget.

Problem vid bestämmande av brottslighetens omfattning

För att kunna skatta brottslighetens kostnader krävs också att man kan skatta brottslighetens omfattning. Detta kompliceras av att andelarna av begångna brott skiljer sig mellan olika brottskategorier.

Vissa brottskategorier, exempelvis inbrottsstöld där skjutvapen (Lakomaa 2015), och dödligt våld kan förväntas att alltid anmälas, medan andra kategorier av brott anmäls i lägre utsträckning, dels för att de inte alltid upptäcks, dels för att upptäckt inte nödvändigtvis leder till anmälan, exempelvis då brottsoffret inte ser det som motiverat att anmäla. Det finns också brott där upptäckt och anmälning hänger nära samman, exempelvis hastighetsöverträdelser i trafiken. När man beräknar brottslighetens kostnader kan man därmed komma att underskatta kostnader för brott som i lägre utsträckning anmäls.

För brott som inte alltid anmäls kan surveyundersökningar vara ett sätt att få reda på omfattningen. Via den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) har Brå varje år sedan 2006 undersökt omfattningen av brottsutsatthet. NTU omfattar endast ett urval brott och riktar sig till privatpersoner/hushåll där egendomsbrotten mot hushåll redovisas som andel av hushållen och de övriga brotten redovisas som andel av personer. Det brott som ingår är misshandel, personrån, sexualbrott, fickstöld, hot, bedrägerier (kort- och kreditbedrägeri och försäljningsbedrägerier) nätkränkning, trakasserier, bilstöld, stöld ur fordon, cykelstöld och inbrott i bostäder. NTU har ett stort antal respondenter och en förhållandevis hög svarsfrekvens vilket gör den till en god källa om omfattningen av brottsutsatthet. Enligt NTU uppger (2017) 29 procent av befolkningen att de i stor utsträckning oroar sig för brottsligheten. Oro behöver inte spegla faktisk risk för brottslighet, men oro kommer att påverka kostnader för brottslighet såtillvida att åtgärder för att undvika brott baseras på uppfattad brottslighet snarare än faktiskt sådan.

Däremot omfattas inte alla brott och brott mot förstag inte alls. När det gäller uppfattad brottslighet finns ett mycket begränsat dataunderlag om svenska företag, HUI Research har på uppdrag av Svenskt Näringsliv genom en surveyundersökning (n = 2368, svarsfrekvens om 12 procent) till medlemmar i Svenskt Näringsliv undersökt i vilken utsträckning företagen utsatts för brott och vilka kostnader de haft som en följd av detta (Svenskt Näringsliv 2018). Metoden, konstaterar Svenskt Näringsliv, har när det gäller att skatta omfattningen av brott fördelen jämfört med att gå på anmälningstatistik, att det mindre tidskrävande att fylla i en enkät och att fler därför kan väntas svara än att anmäla. Det gäller särskilt om det rör sig om flera brott. Det tar inte längre tid att enkätledes rapportera många brott jämfört med ett enstaka.

Sammanfattning och rekommendationer

Det finns ingen allmänt accepterad metod för att skatta brottslighetens kostnader och olika metoder ger olika kostnadsestimat. Det är också viktigt att brottsbekämpningsåtgärder utvärderas, felräkningar av kostnader kan göra att ineffektiva metoder framstår som effektiva och omvänt. I detta är det också viktigt att ta hänsyn till vem som bär en kostnad – en kostnad försvinner exempelvis inte om den tas över av stat eller kommun från en enskild, eller läggs på en enskild av stat eller kommun.

Utifrån ovanstående kan man konstatera att det finns ett behov av att ta fram säkrare skattningar av kostnaderna för brottslighet. En lämplig metod är att utgå ifrån den uppdelning som Brand och Price (2000) använder sig av och till denna addera samhällskostnader i form av kostnader för oskyldiga, liksom kostnader för brottsbekämpning som staten lagt ut på kommersiella aktörer, eller kostnader av restriktioner på legitim verksamhet (Cohen & Bowles 2010) när man gör dessa estimat. Dessa kan för vissa brottstyper – exempelvis vissa ekonomiska brott, och IT-brott stå för en relativt stor andel av de totala kostnaderna för brottsligheten. Räknar man inte in dem kommer man dels att underskatta kostnaderna för dessa brott, dels riskera att använda ineffektiva åtgärder mot dem.

Brand och Price (2000) metod har emellertid en betydande nackdel i det att policyval – exempelvis att inte lägga utredningsresurser på vissa brott – kan reducera kostnaden för dessa, leder lägre utredningsgrad till färre anmälda brott blir dessutom effekten dubbel; både kostnaden för utredning och lagföring minskar per brott och färre brott rapporteras.

Det är därför lämpligt att kombinera metoden med andra exempelvis, surveyundersökningar till brottsoffer och skattningar av kostnader genom påverkan på fastighetspriser och löner.

Det är också viktigt att ta hänsyn till att företag skiljer sig i viktiga avseenden från privatpersoner: Företag kan inte utsättas för lidande (anställda på ett företag kan förstås däremot göra det). Företag kan vidare ofta väntas se brott (och skador av brott) som ekonomiska transaktioner. För ett företag spelar det mindre roll om en glasruta behöver ersättas på grund av skadegörelse eller på grund av att den skadats av en nedfallande gren (orsaken kan däremot påverka vilka åtgärder man vidtar för att minska risken för upprepning). De flesta brott som drabbar företag begås också i syfte att komma över pengar (eller varor som kan omsättas i pengar), det innebär i sin tur att företagen är substitut till varandra. Om ett företag vidtar åtgärder för att minska risken för att just detta företag utsätts för brott, kan brottslingen i många fall enkelt välja att begå brottet mot ett annat företag. Det innebär i sin tur att åtgärden, om den inte bidrar till att minska brottsligheten – exempelvis genom att brottslingar grips och lagförs – riskerar att öka kostnaderna utan att påverka brottsligheten. Företag skiljer sig också från privatpersoner genom att de kan åläggas att – ofta utan ersättning – delta i brottsbekämpningsaktiviteter, exempelvis övervakning av kunder för att minska risk för penningtvätt. De kan även i vissa fall tvingas att använda mindre säkra lösningar (exempelvis inom IT) för att underlätta för brottsbekämpande myndigheter. Nyttan av dessa ålägganden kan inte a priori antas överstiga kostnaden och om denna typ av

ålägganden inte kostar staten något kan detta medföra att sådana överanvänds (och åtgärder som innebär kostnader för staten, exempelvis patrullerande polis, underanvänds).

Att anlägga ett ekonomiskt perspektiv på brottslighet kan som beskrivits ovan bidra till att mer ändamålsenliga och effektiva brottsbekämpningsåtgärder. Det kan också bidra till att man tar hänsyn till att olika aktörer har olika kostnader för samma sak. På grund av skattesystemets utformning där kostnader för säkerhetsåtgärder, liksom för skador eller förluster orsakade av brott är avdragsgilla för företag men inte för privatpersoner kommer åtgärder som flyttar brottsutsatthet från företag till privatpersoner innebära både högre kostnader som följd av att kostnaden för samma brott blir högre när privatpersoner drabbas.

För att kunna göra cost-benefit-analyser krävs dock goda data, det innebär att det finns ett behov av en mer detaljerad brottsstatistik, idag skiljer man inte på brott mot företag och privatpersoner (även om det ibland sker indirekt genom att brottstyperna är sådana att endast företag, eller endast privatpersoner kan utsättas för dem).

Eftersom det finns indikationer på att anmälningsbenägenheten för vissa brott är låg finns även behov av att komplettera statistiken över anmälda brott med undersökningar över egenrapporterad brottsutsatthet. Det gäller särskilt företag eftersom dessa kan väntas avstå från att anmäla brott när de finner att kostnaden för anmälan överstiger nyttan.

Rekommendationer:

- Skilj på om brottsoffret är ett företag eller en privatperson i statistiken, exempelvis genom olika brottskoder.
- Genomför en undersökning motsvarande NTU för företag eller inkludera företag i NTU. Här är det nödvändigt att ta särskilda hänsyn till representativitet i urvalet eftersom företag i olika branscher och företag av olika storlek, liksom företag som har verksamhet på flera platser, utsätts för brott i olika omfattning och av olika typer av brott.
- Gör kostnadsnyttonalys inför införande av nya brottsbekämpningsåtgärder och utvärdera existerande sådana ur ett effektivitetsperspektiv. Vid dessa är det viktigt att hänsyn tas till vem som betalar en viss kostnad.
- Undvik indirekt myndighetsutövning och krav på minskad säkerhet (exempelvis begränsningar av användning av kryptering, krav på installation av baddörrar, eller myndigheters utsläppande av virus eller trojaner). Används säkerhetsminskande brottsbekämpningsmetoder bör strikt ansvar och obegränsad ersättningskyldighet för skador gälla. Detta gör att det skapas incitament att inte överanvända dessa åtgärder. I de fall företag åläggs att övervaka sina kunder bör företagen ersättas för de kostnader detta innebär. Detta för att undvika att metoden används där detta inte är effektivt.

Delstudie 2. Riksdagsaktivitet och politisk debatt om brottslighet

Ur ett samhällsperspektiv är det viktigt att åtgärder mot brottslighet är effektiva. Inom politiken görs ständigt prioriteringar av hur knappa resurser ska användas. Estimater av brottslighetens kostnader, liksom av kostnader för olika brottstyper, kan där vara ett viktigt policyunderlag. En brottskategori där kostnaderna ökar, antingen genom att incidensen ökar eller att kostnaden per brott ökar för en given mängd brott, skulle kunna förväntas ge denna ökad politisk uppmärksamhet. Även i de fall vi inte känner kostnaderna kan en ökad brottslighet väntas ge ökad politisk uppmärksamhet, fler brott innebär ju att fler väljare riskerar att utsättas för brott (eller att fler redan har utsatts för brott).

Politikerna kan styra detta på flera olika sätt, både formellt och informellt. Formellt genom att exempelvis ändra straffsatser, genom att fatta beslut om att polismyndigheten ska prioritera vissa brottskategorier eller genom att man tillsätter särskilda åklagare för enskilda brott (exempelvis miljöbrott eller brott mot upphovsrätten). Samtidigt kan politikerna styra prioriteringarna genom att uppmärksamma olika brott i riksdagen.

I detta avsnitt kommer jag att undersöka om det finns ett samband mellan brottsutveckling och politiska prioriteringar.

Man kan (som Box, Gratzner & Lin 2018) anta att olika politikiska majoriteter har olika prioriteringar av vilka brott som polisen och rättsväsendet ska satsa på. Dessa prioriteringar kan tas sig uttryck genom riktade satsningar, med särskilt tilldelad personal vilket förekommit exempelvis mot brott mot upphovsrätten, miljöbrott och narkotikabrott.

Ökade satsningar mot en viss brottskategori kan minska denna (om risken att bli lagförd ökar) eller öka brottsanmälningarna (om brottet är av en sådan karaktär att de ofta inte upptäcks förrän de anmäls – exempelvis hastighetsöverträdelser i trafiken och eget bruk av narkotika). En ökad risk för lagförelse kan i sin tur leda till att andra brott ökar, om de är substitut. Exempelvis kan inbrott i bilar som begås i syfte att få pengar för att finansiera missbruk ersättas med exempelvis inbrott i källarförråd eller med snatterier. Någon substitution kan däremot knappast förväntas i fall av exempelvis rattfylleri, terroristbrott eller misshandel i en krogkö.

Undersökningen

Denna undersökning bygger på ett mycket omfattande dataset, helt unikt i sitt slag. Samtliga riksdagsmotioner perioden 1975 till 2017 har gått igenom och alla motioner där någon brottstyp nämnts har sedan kodats. Även riksdagsprotokollen under denna period har gått igenom och alla omnämmanden av brott tar kodats. Totalt har vi kodat 16 776 förekomster av någon brottskategori i motioner och 4 180 omnämmanden i riksdagens protokoll. Dessa jämförs sedan med anmälningsstatistiken från Brottsförebyggande rådet (Brå) under denna period.

Undersökningen omfattar till skillnad från Sjöberg mfl (1998) samtliga motioner, däremot har vi inte kodat individuella debattinlägg och motioner utan endast efter sökord. Det innebär att vi inte kan kontrollera för vem som skrivit motionen eller dess karaktäristika (som kön eller partitillhörighet). Det skulle hypotetiskt kunna vara så att enskilda ledamöter skrev ett stort antal motioner och därmed påverkade resultaten men den effekten torde som en följd av den stora mängden observationer vara begränsad.

Däremot kan man kontrollera för en eventuell skillnad i motions- och debattbenägenhet mellan partier, liksom för det faktum att det är vanligare att ledamöter för partier i opposition lägger motioner än för ledamöter tillhörande regeringspartier. Vi kontrollerar även för antalet riksdagsmotioner, för att ta hänsyn till eventuella förändringar i motionsbenägenhet.

Eftersom man i dagligt tal inte alltid använder juridiska facktermer har vi även kopplat trivialnamn till brottskoder. Det innebär exempelvis att "ID-kapning" blir indentitetsintrång och "klotter" skadegörelse. Vi har även samlat omnämmanden till grupper som går att koppla till brottskoder, detta dels för att få kategorier som inte består av ett fåtal observationer dels för att ta hänsyn till att språkbruk kan ha ändrats över tid. Det innebär att vi exempelvis samlat "olovlig körning," "rattfylleri," "vårdslöshet i trafik" och "smitning" i kategorin trafikbrott.

Studerar man data finner man att vissa brott togs upp relativt frekvent under 1970-talet men att de sedan sällan uppmärksammats, till dessa brott hör ocker. Det finns också brott som tillkommit. Till dessa hör exempelvis förbud mot köp av sexuella tjänster, grooming och trafficking. Ett exempel på en brottstyp där både anmälningar och politisk uppmärksamhet kan antas bero på förändrade möjligheter att begå det aktuella brottet är bedrägerier. Enligt BRÅ har antalet anmälda bedrägerier av alla slag ökat med 112 procent mellan 2008 och 2017, i absoluta tal från 98 356 till 206 688. Vissa typer av bedrägerier har dock ökat betydligt snabbare. Datorbedrägerier, det vill säga att brott där någon olovligen påverkar resultatet av en automatiserad databehandlingsprocess – exempelvis skimming av betalkort, eller köp med någon annans kortuppgifter, har däremot ökat med 450 procent, i absoluta tal från 18 173 till 100 047 – motsvarande 74 procent av den totala ökningen av de anmälda bedrägerierna. Detta avspeglas också i riksdagsdebatt och riksdagsmotioner, där antalet sådana ökat påtagligt under samma period.

Man kan också tänka sig att anledningen till att vissa brott diskuteras har förändrats. Exempelvis kan man tänka sig att snatteri skulle kunna diskuteras som ett resultat av sociala problem bland ungdomar och som ett problem för handeln. Denna typ av förändringar skulle inte fångas av den modell vi använder.

Här kan man notera att det inte finns något som hindrar samma motion tar upp flera brott, det är i denna undersökning inget problem eftersom vi är intresserade av att undersöka varje enskild brottstyp, inte deras relativa förekomst i motioner. När det gäller motioner har vi normaliserat dessa för att ta hänsyn till förändringar i motionsfrekvens (vi testar dock även för motioner i absoluta tal). Det har vi däremot inte gjort för debattomnämmanden då det inte finns något fast antal sådana att normera mot.

Riksdagsmotioner röstas mycket sällan igenom men de är, liksom inlägg i riksdagsdebatter, utmärkta indikatorer på vad som anses viktigt. Motioner skrivs och debattinlägg görs för att uppmärksamma en fråga, och för att signalera aktivitet till väljarna och till media.

Det finns flera möjligheter och vi kan formulera följande hypoteser:

1. Politiker uppmärksammar brott som ökat (det vill säga fler väljare drabbas eller riskerar att drabbas), det vill säga reaktioner i riksdagen är en laggande indikator på anmälda brott
2. Politiker uppmärksammar brott som de menar är underprioriterade (oavsett faktisk förekomst)
  - Detta kan bero på ideologi (jfr Box, Gratzner & Lin 2018).
3. Politiker uppmärksammar brott som andra redan uppmärksammat (exempelvis i media), oavsett om de ökat eller ej.
  - Detta kan bero på att man vill visa sig handlingskraftig och eller visa att man tar människors oro på allvar.

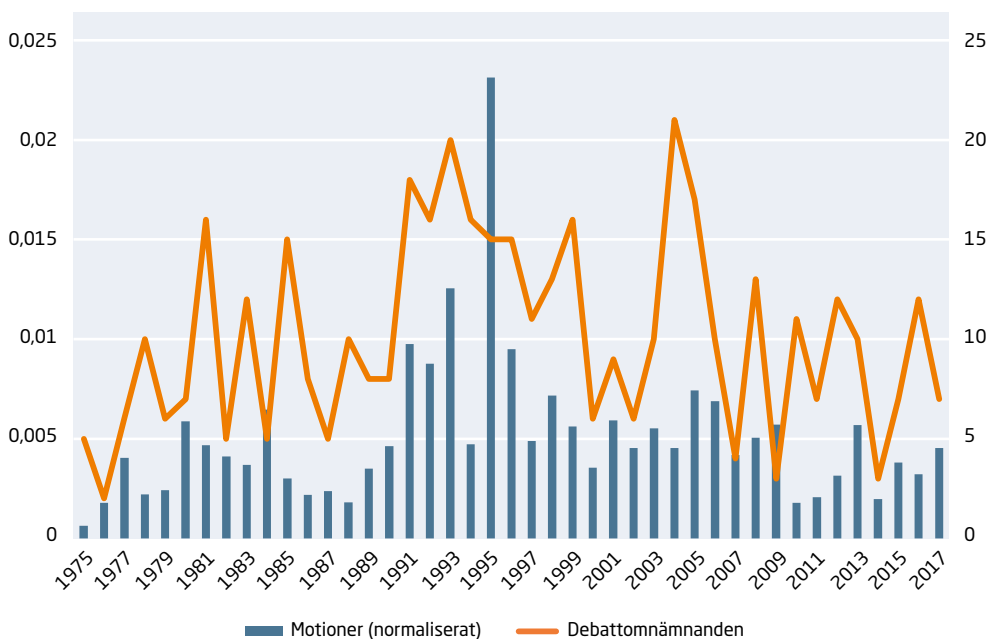
Metoden tillåter att vi undersöker 1 och, delvis, 2. Om hypotes 1 gäller bör vi se att de brott som tas upp i riksdagen är sådana där anmälningarna ökat innevarande eller föregående år. Däremot kan vi inte med vår data undersöka hypotes 3.

Om hypotes 2, gäller bör vi se skillnader mellan olika brottstyper.

Gäller 2 och 3 bör man kunna se valårseffekter, det vill säga att dessa brott diskuteras mer de år när det är riksdagsval.

En alternativ möjlighet hade varit att undersöka vilka brottstyper som rapporterades om i media. Det är mycket sannolikt att politiker påverkas av vilka förslag som uppmärksammas i media men urvalet gör att en sådan studie lätt kan bli missvisande. Exempelvis saknas databaser över inslag från etermedierna, vilka samtidigt är de medier som kan antas ha stort genomslag, det innebär att en sådan undersökning, förutom att vara mycket tidskrävande att genomföra skulle riskera att ge skeva, för att inte säga direkt vilseledande, resultat.

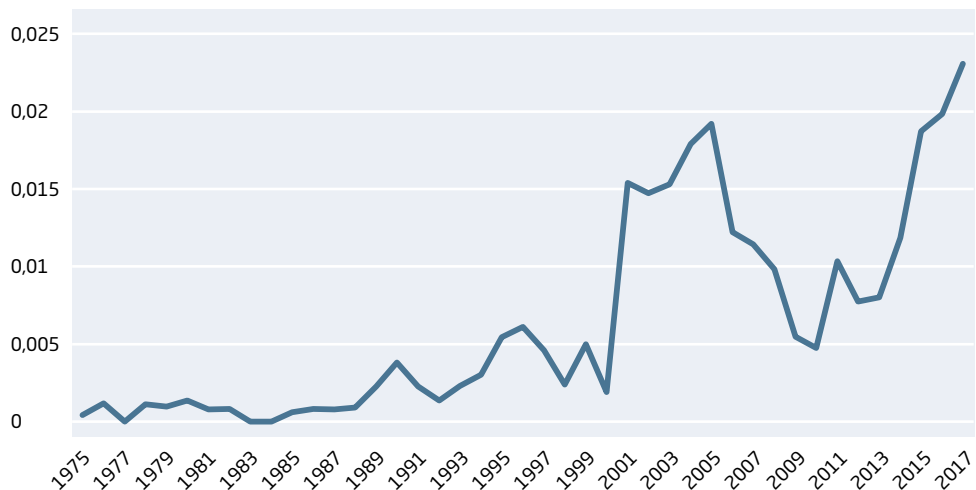
Figur 4. Motioner och debattomnämnden: Ekonomisk brottslighet

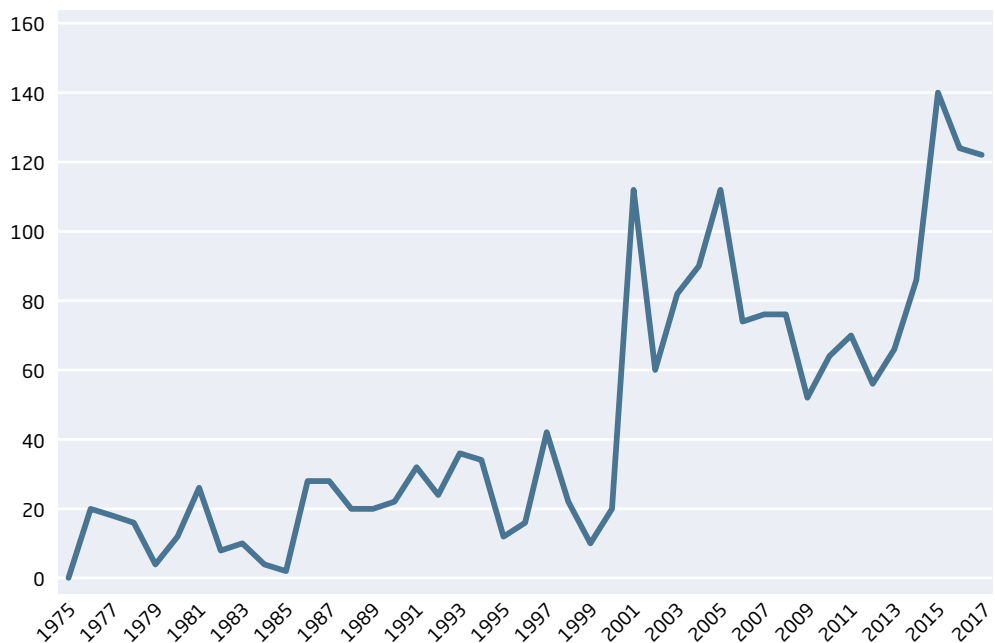
Ett exempel på att externa händelser kan misstänkas påverka, snarare än den faktiska omfattningen av brottsligheten, ges när man observerar ekonomisk brottslighet, där finns ett negativt samband mellan anmälda ekonomiska brott för perioden som helhet, däremot kan man tänka sig att debattfrekvensen ökar efter ekonomiska kriser.

Samma fenomen kan man observera rörande terrorism. Där kan man observera en tydlig ökning av aktiviteten i riksdagen efter terrordåden 11 september. Däremot finns ingen koppling mellan anmälda terrorbrott och riksdagsaktivitet, och inte heller mellan anmälda terrorbrott och riksdagsaktivitet.¹⁵

Figur 5. Motioner (normaliserat) om terrorism

Figur 6. Omnämmanden i riksdagsdebatter om terrorism

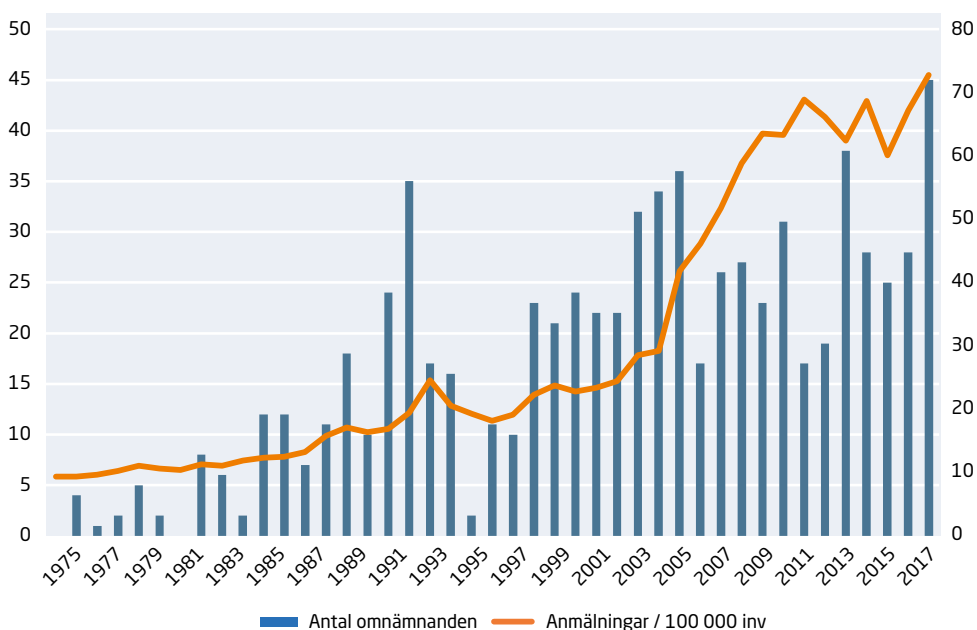

¹⁵ Detta är inte oväntat med tanke på brottstypens ovanlighet (även om man räknar in förberedelse och försök) samtidigt som de får mycket stor medial uppmärksamhet.

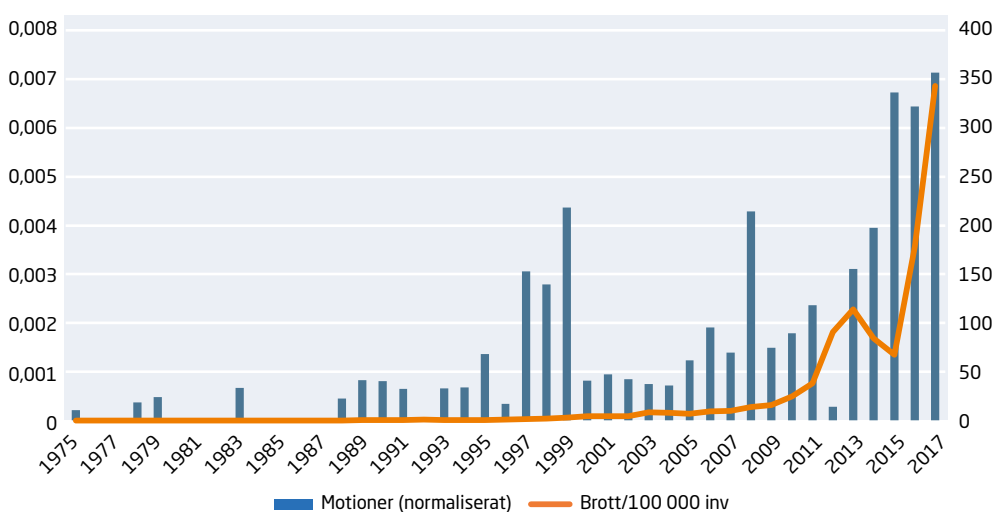
Man kan för aktiviteten där terrorbrott omnämns samtidigt observera en tydlig uppgång mellan riksdagsåren 2000/2002 och 2001/2002 liksom mellan 2013/2014 och 2014/2015. Jämför man med en brottstyp där man inte kan förvänta sig att det är enstaka fall som drivit debatten ser man en tydlig skillnad.¹⁶

För våldtäkter gäller att anmälningarna ökat kraftigt (det kan bero på att definitionen av vad som utgör våldtäkt har förändrats) men att omnämningen förvisso ökat under hela undersökningsperioden men inte i takt med anmälningar, istället har antalet omnämningen varit på ungefär samma nivå (om än med stora årsvariationer) sedan slutet av 1980-talet.

Figur 7. Debattomnämningen och anmälningar, våldtäkt

Figur 8. Motioner och anmälningar, våldtäkt

¹⁶ Det har skett väldigt få terrordåd i Sverige och det är därför möjligt att den politiska uppmärksamheten avspeglar omfattningen av terrorism i andra länder eller på regional nivå (ex i Västeuropa). Detta förefaller vid kontroll mot University of Marylands Global Terrorism Database gälla för islamistisk terrorism, men inte för den under 1970 och 1980-talet vanliga vänsterextrema terrorismen (Bader Meinhof-ligan, Röda Brigaderna, PFLP etc) eller separatistisk terrorism för (ETA, FNLC, IRA).

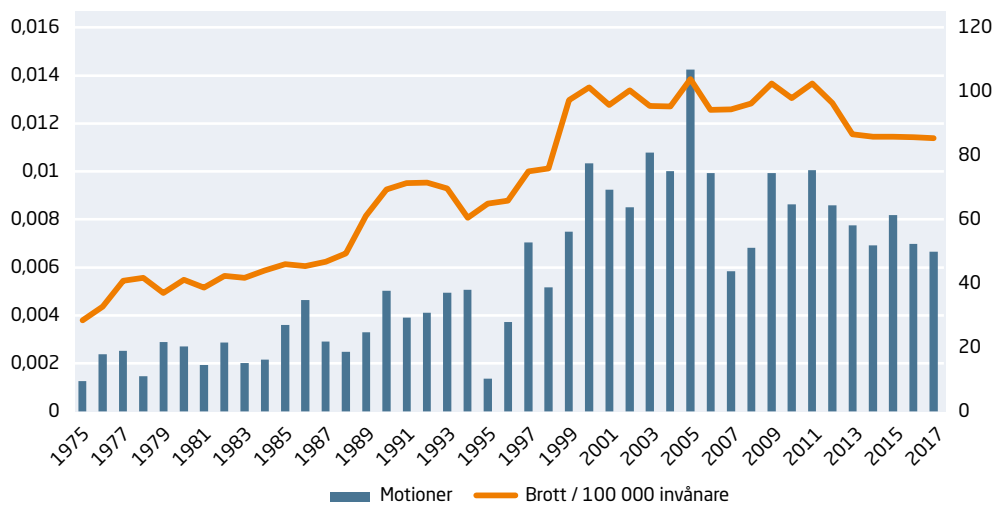
Ett helt annat mönster hittar vi när vi studerar IT-brott, dessa har på grund av teknikutvecklingen ökat dramatiskt i omfattning, men denna typ av brott har ändå varit föremål för motionerande i riksdagen under hela undersökningsperioden. Bortser man från de senaste årens toppnotering finner man inte heller något samband mellan omfattningen av denna brottslighet och riksdagsaktivitet; den senare förefaller styras av helt andra, oberoende faktorer.

Resultat

Vi har först testat en paneldatamodell med alla brottstyper. Vi finner där att variablerna är oberoende när vi använder hela datasettet. Detta gäller även när vi använder laggade värden, och när vi kontrollerar för maktinnehav och valår. Vi har även undersökt om det finns en omvänd effekt, det vill säga att riksdagsdebatt skulle driva anmälningar (exempelvis genom att människor blir mer benägna att anmäla brott om politiker uppmärksammar dem), inte heller det ger signifikanta resultat. Vi har även kört separata regressioner för varje brottstyp.

När vi skattar regressionerna för enskilda brottskategorier får vi starkt signifikanta resultat (på 1 procent-nivån) för både omnämmande i riksdagsdebatterna och i motioner för rån och trafficking. Trafficking är dock ett specialfall där brottet endast funnits med i anmälningsstatistiken sedan 2002.

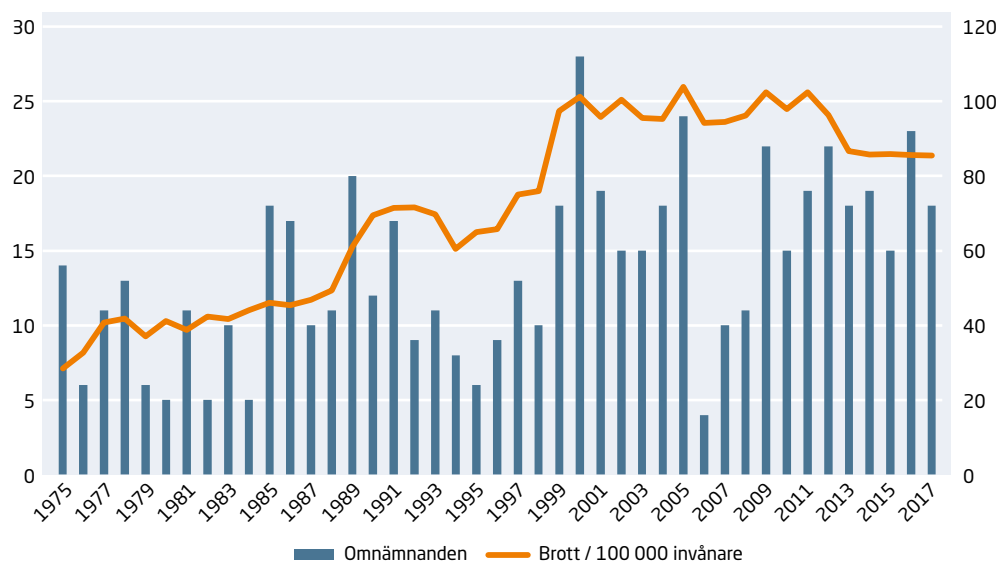
Figur 9. Motioner och anmälningar, rån

Vidare får vi starkt signifikanta resultat för antingen motioner eller omnämmanden för brott mot djur, olaga intrång och besöksförbud. I dessa fall handlar det dock om brottstyper det sällan motioneras om eller debatteras, i fallet brott mot djur drivs resultatet dessutom av ett fåtal år under slutet av undersökningsperioden där både anmälningar och omnämmanden ökar markant. Mord, bedrägeri och utpressning ger svagt signifikanta resultat.

Möjliga orsaker till att det är dessa brott som ger signifikanta resultat är dessa brott är förhållandevis uppmärksammade och därmed kan tjäna som en indikator för grov brottslighet, och definieras lika över undersökningsperioden.

Figur 10. Debattomnämnden och anmälningar, rån

Resultaten talar för att vi i huvudsak kan avfärda hypotes 1 och sannolikt även hypotes 2. Det förefaller på det hela taget som att det är andra faktorer än den faktiska brottsutvecklingen som styr vad som debatteras och motioneras om i riksdagen. Detta kan vara sådant som vilka brott som uppmärksammas i media, men detta är en hypotes som inte går att undersöka med den data som finns tillgänglig utan får bli en fråga för framtida forskning.

Referenser

- Anderson, D. A. (2012). The cost of crime. *Foundations and Trends in Microeconomics*, 7(3), 209-265.
- Apel, R., et al. (2010). *Handbook of Quantitative Criminology*. New York: Springer
- Arnbak, A.,(2015) ”Securing private communications: Protecting private communications security in EU law: fundamental rights, functional value chains and market incentives”. Diss., Universiteit van Amsterdam,
- Atkinson, G., et al. (2005). “Valuing the costs of violent crime: a stated preference approach.” *Oxford Economic Papers* 57(4): 559-585.
- Beccaria, C. (2009). *On crimes and punishments and other writings*: University of Toronto Press.
- Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach *The economic dimensions of crime* (pp. 13-68): Springer.
- Becker, G. S., & Stigler, G. J. (1974). Law enforcement, malfeasance, and compensation of enforcers. *The Journal of Legal Studies*, 3(1), 1-18.
- Becker, G. S. (1993). “Nobel lecture: The economic way of looking at behavior.” *Journal of Political Economy* 101(3): 385-409.
- Bentham, J. (1996). *The collected works of Jeremy Bentham: An introduction to the principles of morals and legislation*, Clarendon Press.
- Bellovin, S., Blaze, M., Clark, S., & Landau, S.”*Lawful Hacking: Using Existing Vulnerabilities for Wiretapping on the Internet*”. Privacy Legal Scholars Conference, June 2013..
- Bohm, P. (1982). *Att beräkna värdet av statistik : en metod för fastställande av konsumenternas betalningsvilja för kollektiva tjänster tillämpad på ett nytt statistikpaket (ASTPAK) : en rapport till Statistikutredningen*. Stockholm: Statistikutredningen.
- Box, Marcus, Karl Gratzler & Xiang Lin (2018) The Asymmetric Effect of Bankruptcy Fraud in Sweden: A Long-Term Perspective, *Journal of quantitative criminology*, 1573-7799, s. 1-26
- Bowes, D & Ihlanfeldt, K (2001) Identifying the Impacts of Rail Transit Stations on Residential Property Values, *Journal of Urban Economics*, Volume 50, Issue 1, 1-25,
- Brand, S., & Price, R. (2000). *The Economic and Social Costs of Crime*. London: The Home Office.
- Brottsförebyggande rådet (2017) *Kostnader för brott: En litteraturöversikt*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Buck, A. J., Hakim, S. & Spiegel, U. (1991): ‘Casinos, crime, and real state values: do they relate?’, *Journal of Research in Crime and Delinquency* 28 (3): 288–303.

- Calabresi, G. (1961). Some thoughts on risk distribution and the law of torts. *The Yale Law Journal*, 70(4), 499-553.
- Ceccato, V. & M. Wilhelmsson (2011). "The impact of crime on apartment prices: Evidence from Stockholm, Sweden." *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 93(1): 81-103.
- Chalfin, A. (2013). *The Economic Cost of Crime*. Chapter Prepared for The Encyclopedia of Crime and Punishment. School of Criminal Justice, University of Cincinnati.
- Coase, R (1960) The problem of Social Cost, *Journal of Law and Economics*, Vol 3 (Oct 1960) 1-44.
- Cohen, M. A. (1990). A Note on the Cost of Crime to Victims. *Urban Studies*, 27(1), 139-146.
- Cohen, M. A. (1998). The monetary value of saving a high-risk youth. *Journal of quantitative criminology*, 14, 5-33.
- Cohen, M., & Miller, T. (1998). The cost of mental health care for victims of crime. *Journal of Interpersonal Violence*, 13, 93-110.
- Cohen, M. (2000). Measuring the Costs and Benefits of Crime and Justice. *Criminal Justice*, 4, 263-315.
- Cohen, M. A., & Miller, T. R. (2003). "Willingness to award" nonmonetary damages and the implied value of life from jury awards. *International Review of Law and Economics*, 23(2), 165-181
- Cohen, M. & M. A. Cohen (2004). *The costs of crime and justice*, Routledge.
- Cohen, M. A. (2005). *The Costs of Crime and Justice*. London: Routledge.
- Cohen, M. A., & Piquero, A. R. (2009). New evidence on the monetary value of saving a high risk youth. *Journal of Quantitative Criminology*, 25, 25-49.
- Cohen, M., Piquero, A., & Jennings, W. (2010). Studying the costs of crime across offender trajectories. *Criminology & Public Policy*, 9, 279-305.
- Cohen, M. A. (2010). Valuing Crime Control Benefits Using Stated Preference Approaches. I: Roman, J. K. med flera. (red.), *Cost-Benefit Analysis and Crime Control*. Washington DC: Urban Institute.
- Cohen, M. A. & Bowles, R. (2010). Estimating Costs of Crime. I: Piquero, A. R. och Weisburd, D. (red.), *Handbook of Quantitative Criminology*. New York: Springer. s. 143-162.
- Cohen, M. A. (2014). Costs of Crime. I: Miller, J. M. (red.), *The Encyclopedia of Theoretical Criminology, Volume 1*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Cohen, M. A. (2015). "Willingness to Pay to Reduce White-Collar and Corporate Crime." *Journal of Benefit-Cost Analysis* 6(2): 305-324.
- Czabanski, J. (2008). Cost of Crime. *History, Methodologies, and Implications*, Springer Verlag.
- Czabanski, J. (2009). The Feasibility of Cost of Crime Estimations in Eastern Europe - The Case of Poland. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 15, 327-342.

- Davis, F. W. (1970): 'Proximity to a rapid transit station as a factor in residential property values', *Appraisal Journal* 38 (4): 554–572.
- DeLisi, M., Kosloski, A., Sween, M., Hachmeister, E., Moore, M., & Drury, A. (2010). Murder by numbers: Monetary costs imposed by a sample of homicide offenders. *Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*, 21, 501-513.
- Dolan, P. och Peasgood, T. (2007). Estimating the Economic and Social Costs of the Fear of Crime. *British Journal Of Criminology*, 47(1), s. 121–132.
- Dolan, P., Loomes, G., Peasgood, T. och Tsuchiya, A. (2005). Estimating the Intangible Victim Costs of Violent Crime. *British Journal of Criminology*, 45(6), s. 958–976.
- Drake, E. K. (2012). Reducing crime and criminal justice costs: Washington State's evolving research approach. *Justice Research and Policy*, 14(1), s. 97–116.
- Drake, E. K., Aos, S. och Miller, M. G. (2009). Evidence-Based Public Policy Options to Reduce Crime and Criminal Justice Costs: Implications in Washington State. *Victims & Offenders*, 4(2), s. 170–196.
- Durkheim, E. (2014). *The rules of sociological method: and selected texts on sociology and its method*. Simon and Schuster.
- Easton, S., Furness, H. och Brantingham, P. (2014). *Cost of Crime in Canada. 2014 Report*. Vancouver: Fraser Institute.
- Fisher, B. (1991). A neighborhood business area is hurting: Crime, fear of crime, and disorders take their toll. *Crime & Delinquency*, 37(3), 363-373.
- Fox, C., & Albertson, K. (2011). Payment by results and social impact bonds in the criminal justice sector: New challenges for the concept of evidence-based policy? *Criminology and Criminal Justice*, 11, 395–413.
- Gibbons, S (2004). "The Costs of Urban Property Crime". *The Economic Journal*, 114(499), F441-F463.
- Gibbons, S., & Machin, S. (2005). Valuing rail access using transport innovations. *Journal of urban Economics*, 57(1), 148-169.
- Glaubitz, C., Steglich, F., Koch, M., Klodt, H., Klatt, T., Hausmann, B. och Bliesener, T. (2016). Was kostet Jugendkriminalität? Eine Annäherung. *Monatsschrift Für Kriminologie Und Strafrechtsreform*, 99(2), s. 123–139.
- Heller, S., Pollack, H. A., Ander, R., & Ludwig, J. (2013). *Preventing youth violence and dropout: A randomized field experiment* (No. w19014). National Bureau of Economic Research.
- Hellman, D. A., & Naroff, J. L. (1979). The impact of crime on urban residential property values. *Urban Studies*, 16(1), 105-112.
- Hildebrandt, M. (2008). *Profiling and the identity of the European citizen. Profiling the European citizen*, Springer Netherlands: 303-343.
- Ihlanfeldt, K. & Martinez, J. (1986) Alternative value estimates of owner-occupied housing: evidence on sample selection bias and systematic errors, *Journal of Urban Economics*, 20, 356-69.

- Ihlanfeldt, K & Mayock, T (2010). "Panel data estimates of the effects of different types of crime on housing prices". *Regional Science and Urban Economics*, 40(2), 161-172
- Kerezi, K., Kó, J. & Antal, S. (2011). The Social Costs of Crime and Crime Control. *Beijing Law Review*, 2, s. 74–87.
- Lakomaa, E. (2015). "Safe storage and thefts of firearms in Sweden: An empirical study." *European Journal of Criminology* 12(1): 3-16.
- Linden, L. and J. E. Rockoff (2008). "Estimates of the impact of crime risk on property values from Megan's laws." *American Economic Review* 98(3): 1103-1127.
- Lynch, A. K., & Rasmussen, D. W. (2001). Measuring the impact of crime on house prices. *Applied Economics*, 33(15), 1981-1989.
- Mayhew, P. (2003). *Counting the Costs of Crime in Australia*. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Marsh, K. (2010). Economic evaluation of criminal justice interventions: A methodological review of the recent literature. I: Roman, J.K., med flera. (red.), *Cost-benefit analysis and crime control*. Washington: The Urban Institute Press.
- Miller, T.R., Cohen, M.A. & Wiersema, B. (1996). *Victim costs and consequences: A new look*. U.S Department of Justice.
- Munroe, D. K. (2007): 'Exploring the determinants of spatial pattern in residential land markets: amenities and disamenities in Charlotte, NC, USA', *Environment and Planning B: Planning and Design* 34 (2): 336–354.
- Naarttijärvi, M. (2013). "För din och andras säkerhet: Konstitutionella proportionalitetskrav och Säkerhetspolisens preventiva tvångsmedel." Doktorsavhandling, Umeå universitet.
- Nissenbaum, H. (2004). "Privacy as contextual integrity." *Washington law review* 79(1).
- Nissenbaum, H. (2009). *Privacy in context: Technology, policy, and the integrity of social life*, Stanford University Press.
- OECD (2019) *Counterfeiting and Piracy and the Swedish Economy: Making Sure "Made in Sweden" Always Is*, Paris: OECD Publishing.
- Painter, K. & Farrington, D. P. (1997). The crime reducing effect of improved street lighting: The Dudley project. I: Clarke, R. V. (red.), *Situational crime prevention: Successful case studies*. Guilderland NY: Harrow & Heston.
- Painter, K. A. & D. P. Farrington (2001). "The financial benefits of improved street lighting, based on crime reduction." *Transactions of the Illuminating Engineering Society* 33(1): 3-10.
- Pope, J. C. (2007). Do scarlet letters lead to scarlet homes? Household reactions to public information from sex offender registries. *Unpublished Manuscript*.
- Pope, Devin G. & Jaren C. Pope (2012). "Crime and property values: Evidence from the 1990s crime drop". *Regional Science and Urban Economics*, 42(1), 177-188.
- Posner, R. A. (1974). Economic approach to law. *Texas Law Review*, 53, 757.

- Rajkumar, A. S., & French, M. T. (1997). Drug abuse, crime costs, and the economic benefits of treatment. *Journal of Quantitative Criminology*, 13(3), 291-323.
- Roper, T., & Thompson, A. (2006). *Estimating the costs of crime in New Zealand in 2003/04*. Wellington: New Zealand Treasury Working Paper 06/04
- Rollings, K. (2008). *Counting the Costs of Crime in Australia: A 2005 Update*. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Russell, S. (2011). *Costs of Crime in Victoria*. Monash University Discussion Paper 25/11.
- Sjöberg, L., Af Wählberg, A & Kvist, P. (1998). The Rise of Risk: Risk Related Bills Submitted to the Swedish Parliament in 1964-65 and 1993-95. *Journal of Risk Research* 1(3) s 191-195
- Smith, R. G., Jorna, P., Sweeney J. & Fuller, G. (2014). *Counting the costs of crime in Australia: A 2011 estimate*. Research and Public Policy Series no. 129. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Svensk Handel. (2017). ”Stölder och annat svinn i svenska butiker.” Stockholm: Svensk Handel.
- Svenskt Näringsliv (2018). ”Brottslighetens kostnader för svenska företag” Stockholm: Svenskt Näringsliv.
- Thaler, R. (1978). “A note on the value of crime control: evidence from the property market.” *Journal of Urban Economics* 5(1): 137-145.
- Tita, G. E., Petras, T. L. & Greenbaum, R. T. (2006) ‘Crime and residential choice: a neighborhood level analysis of the impact of crime on housing prices’, *Journal of Quantitative Criminology* 22 (4): 299–317.
- Troy Y, A. & Grove J. M. (2008). ‘Property values, parks, and crime: a hedonic analysis in Baltimore, MD’, *Landscape and Urban Planning* 87 (3): 233–245
- Tonry, M. (2015). “The Fog Around Cost-of-Crime Studies May Finally Be Clearing: Prisoners and Their Kids Suffer Too.” *Criminology & Public Policy* 14(4): 653-671.
- Turow, J., et al. (2015). “*The tradeoff fallacy: How marketers are misrepresenting American consumers and opening them up to exploitation.*” The Annenberg School for Communication, University of Pennsylvania.
- Voith, R. (1993): ‘Changing capitalization of CBD-oriented transportation systems: evidence from Philadelphia, 1970–1988’, *Journal of Urban Economics* 33 (3): 361–376.
- Walker, J. R. (1997). *Estimates of the Costs of Crime in Australia 1996* (Vol. 72). Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Wahlund, R., et al. (2016). Anseenderisker och dataskydd. I *Risker och riskhantering i näringsliv och samhälle*. R. Wahlund. Stockholm, Stockholm School of Economics: 95-134.
- Welsh, B. C., & Farrington, D. P. (2000). Monetary costs and benefits of crime prevention programs. *Crime and justice*, 27, 305-361.

Welsh, B. C., Farrington, D. P. & Raffan Gower, B. (2015). BenefitCost Analysis of Crime Prevention Programs. I: Tonry, M. (red.), *Crime and Justice: A Review of Research*, 44(1), s. 447–516. Chicago: University of Chicago Press.

Wickramasekera, N., Wright, J., Elsey, H., Murray, J., & Tubeuf, S. (2015). Cost of crime: A systematic review. *Journal of Criminal Justice*, 43(3), 218-228.

Wilhelmsson, M., & Ceccato, V. (2015). Does burglary affect property prices in a nonmetropolitan municipality?. *Journal of rural studies*, 39, 210-218.

Zarkin, G. A., Cates, S. C., & Bala, M. V. (2000). Estimating the willingness to pay for drug abuse treatment: A pilot study. *Journal of substance abuse treatment*, 18(2), 149-159.

Appendix A: Kategorier

Vi har i syfte att få konstanta och icke-överlappande kategorier över tid, samtidigt som vi vill ha tillräckligt många observationer i varje kategori, slagit samman både omnämningen och brottstyper till större kategorier. Ekonomisk brottslighet innehåller exempelvis sådant som bokföringsbrott, olika trolöshetsbrott, insiderhandel mm. Brott mot djur både djurplågeri, jaktbrott och artskyddsbrott. Däremot har ofta omnämnda brott som mord och snatteri egna kategorier. I förekommande fall har medhjälp, försök och förberedelse kodats tillsammans med respektive huvudbrott.

Terrorism	1
Ekonomisk brottslighet	2
Skattebrott	3
Barnpornografi	4
Brott mot djur	5
Trafficking	6
Rån	7
Stöld	8
Snatteri	9
Misshandel	10
Prostitutionsbrott	11
Vapenbrott	12
It-relaterade brott	13
Mord	14
Olaga intrång	15
Förtal	16
Vållande till annan död	17
Våldtäkt	18
Tjänstefel	19
Skadegörelse	20
Förfalskning	21
Mordbrand	22
Sabotage	23
Bedrägeri	24
Övriga Sexualbrott	25
Besöksförbud	26
Hot och utpressning	27
Trafikbrott	28
Miljöbrott	29
Brott mot rättsprocessen	30

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00

